

Kide

Lapin
yliopiston
yhteisölehti
4 • 2008

PAKOLLINEN

AJOSUUNTA

KAAOS

8
19
24

Ohjaaja viitoittaa väittelijän tietä

Marjo Laukkanen

Koodattu yliopisto

Leena Koski

Tutkijaksi maailmalle

Sari Väyrynen

- 14 Mörkö, pakkopaita, tiimityötä vai
kanssakulkemista? **Olli Tiuraniemi**
- 18 Myönteinen palaute antaa uutta potkua
Sirpaliisa Euramaa
- 20 Aika ajatella, **Laura Junka**
- 22 Lukuvuoden avajaiset
- 32 Opiskelutaidot tukevat opintojen etenemistä
Maire Syrjäkari

“

*Pioneerileirin avajaisissa Kuubassa
Marketta Alakurtti tapasi sattumalta
Fidel Castron. – Ay, rubia,
te quemaste tu nariz, Fidel totesi.*

4	Pohjoisen puolesta
7	Pääkirjoitus , Mauri Ylä-Kotola
26	Kolumni , Maria Huhmarniemi
27	Kotisivu , Marketta Alakurtti
28	Väitökset
33	Opin polulla , Teiniäitinä teolliseksi muotoilijaksi
34	Julkaisut
35	Lyhyesti
40	Eskon puumerkki , Mika Pennanen
46	Hiutaleita , Aini Linjakumpu

Syyskuu/2008

Perinteisesti väitöskirjojen tekeminen on ollut vuosikymmenet kestävää yksinäistä puurtamista. 1990-luvulla Suomeen perustetut tutkijakoulut muuttivat opiskelua ja ohjausta entistä yhteisöllisemmäksi. Kehityksestä huolimatta jatko-opintojen ohjauksen koetaan olevan edelleen lapsenkengissä. Lisäksi yliopistoissa pohditaan, taipuuko akateeminen maailma tieteen ulkopuolelta tulevaan ohjaukseen.

Kannen kuva: Arto Liiti

TOIMITUS

Päätoimittaja

Olli Tiuraniemi
puh. (016) 341 2230, 0400 695 418
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Tiedottaja

Sari Väyrynen
puh. (016) 341 2217, 040 571 1960
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Ulkoasu ja taitto

Niina Huuskonen
puh. (016) 341 3247, 040 740 2237
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Valokuvat

Arto Liiti
puh. 040 729 7367
etunimi.sukunimi@leuku.fi

Avustajat

Marjo Laukkanen
Laura Junka

Lehti ottaa sitoumuksetta vastaan aineistoja mutta pidättää oikeuden muokata niitä.

JULKAISIJA

Lapin yliopisto/Viestintä
PL 122, 96101 ROVANIEMI
tiedotus@ulapland.fi

ILMOITUSVARAUKSET, TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET

Leila Tauriainen
puh. (016) 341 2250,
tiedotus@ulapland.fi

Ilmoituskoot

Takakansi
170 x 200 mm
Sisäsivut
Kokosivu 170 x 220 mm
Puoli sivua, vaaka 170 x 110 mm
Puoli sivua, pysty 85 x 220 mm

Seuraava Lapin yliopiston Kide ilmestyy lokakuussa 2008.

Painos: 4000 kpl
Painopaikka: Oy Sevenprint Ltd,
Rovaniemi 2008

ISSN 0787-0965

www.ulapland.fi/kide

Pohjoisen puolesta -palstalla esitellään ajankohtaisia pohjoisia asioita, ilmiöitä ja ihmisiä. Ehdotuksia aiheista Olli Tiuraniemelle: etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Säteet myöhäiseen iltaan

Piia Juntusen ja Maria Huhmarniemen puita ja metsiä käsittelevät teoskokonaisuudet taiteiden tiedekunnan aulagalleriassa tarjoavat kokijalleen pysähtymisen, selkiytymisen ja rauhoittumisen mahdollisuuden.

Juntusen maalaukset kuvaavat eheyttäviä luontotunteita sekä toisaalta ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta. Suurikokoisten maisemamaalausten keskellä näkyy ihmisen jälki. Rastas ja metso soivat kainuulaismännikössä, ja ilta-aurion säteet siivilöityvät kukkapenkkiin. Katsoja jää pohtimaan, laulaako maaliskuisella hangella haltioitunut hiihtäjä vai pilkkimiesten moottorikelkka. Maalaukset välittävät luontokuva, jossa ihminen on osa luontoa.

Huhmarniemen installaatio käsittelee ilmastomuutosta ja ruokakulttuurin vaikutusta kasvihuoneilmiöön. Teoksen pyöreät ruokapöydät ovat maapallon symboleita. Virkatut liinat esittävät puiden runkoja tai punaisia verisuonia – maapallon keuhkoja. Pöydillä olevista kulhoista kuuluu keskustelua: ympäristövastuullisuuteen pyrkivät vaihtoehtosyöjät ja kotipuutarhurit pohtivat oman ruokavalionsa eettisiä perusteita. Kolmannes yksityisen kuluttajan ympäristövaikutuksista syntyy syömisestä.

Juntusen ja Huhmarniemen teoksissa luonnonympäristö purkaa ihmisen psyykkistä kuormitusta ja virkatut työt rentouttavat tekijänsä ja kokijansa. Luonto ja käsillä tekeminen luovat turvallisuuden tunnetta, johon liittyy kokemus perinteen jatkumisesta ja pysyvyydestä.

Piia Juntunen & Maria Huhmarniemi:
Säteet myöhäiseen iltaan.
Valo Galleria 29.9.–16.10.2008.

”

Lapin yliopiston ylioppilaskunta kerää joka lukukausi palautetta opiskeluun liittyvistä ongelmista ja mahdollisuuksista. Opiskelijoiden antamassa palautteessa rakenteellinen kehittäminen ja profiloituminen mainitaan hämmästyttävän harvoin ja kielikeskuksen kurssien vähäisyys pelottavan usein. Kurssikirjoista tuntuu olevan huutava pula, ja ryhmien koot koetaan uutta yliopistolakia merkittävämmäksi asiaksi.

Opiskelijoiden antamassa palautteessa kannetaan huolta kirjastosta, opetustiloista sekä kannettavien tietokoneiden ja muiden opetuksen apuvälineiden hyödyntämisen mahdollisuuksista. Lisäksi palautteessa toivotaan opiskelun joustavuuden parantamista yleisten tenttien lisäksi mm. tenttiakvaariolla.

Rovaniemen kaupungilla on tuhannen taalan paikka kehittää kaupungista todellinen opiskelijakaupunki parantamalla julkisen liikenteen toimivuutta. Opiskelijat eivät vaadi kuuta taivaalta vaan hyvin yksinkertaisia asioita, jotka auttavat opintojen suorittamista kunnialla. Kirjojen riittävyys yliopiston kirjastossa, tarpeellinen määrä kursseja ja liikkuminen kaupungissa ovat hyvin yksinkertaisia mutta hyvin voimakkaasti opintotuloksiin vaikuttavia asioita. Kun olosuhteet ovat oikeat, ongelmat häviävät suurelta osin luonnostaan.

Jaakko Laitakari
hallituksen puheenjohtaja
Lapin yliopiston ylioppilaskunta
Lapin yliopiston 30. lukuvuoden avajaistilaisuus

Juuret ovat rakkauteni

Palattuaan Inariin kymmenen Helsingissä vietetyn vuoden jälkeen taidekäsityöläinen *Elle Valkeapää* alkoi tutkimaan juuriaan.

– Saamelaisen käsityöperinteen mukaisten korujen valmistaminen on vahvistanut identiteettiäni ja tietoisuutta omasta kulttuuritaustastani, Elle sanoo.

Ellen suuri innovaatio on yhdistää koruissaan koivunjuurta ja hopeaa. Hän aloittaa korun valmistuksen kaivamalla maasta koivun juuria. Juuri kuoritaan vetämällä se poronluusta tehdyn reikelin läpi. Sen jälkeen juuri kuivataan ja varastoidaan. Työstövaiheessa juuri kastellaan ja käsitellään lopuksi parafiniöljyllä.

– Koivun juuret ovat suuri rakkauteni. Ne ovat kiehtoneet minua aina kauneutensa vuoksi.

Korujen hopeaosat Elle valmistaa juottamalla tai takomalla. Juuri ja hopea tukevat toisiaan sekä materiaaleina että esteettisesti. Juuri näyttää lämpimältä yhdistyessään juhlaan hopeaan.

– Hopean kaareva muoto suojaa juuriosaa kolhuilta, ja juuriosan saa tarvittaessa irti hopeasta, jolloin sitä on helppo huoltaa.

Elle on opiskellut taideteollista alaa Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa ja Lapin yliopistossa, jossa hän opiskelee teollista muotoilua. Kesäisin hän on ollut *Petteri Laitin* opissa.

– Tavoitteenani on luoda korumallisto, jossa yhdistyvät saamelainen käsityöperinne ja omat ideani, Elle sanoo.

Olli Tiuraniemi

Väylä arktisiin verkostoihin

Lapin yliopiston Arktinen keskus on arktisen ja pohjoisen tutkimuksen solmukohta. Keskus on ainoa suomalaisjäsen Fairbanksissa Alaskassa päämajaansa pitävässä Yhdysvaltojen arktisen tutkimuksen konsortiossa, Arcuksessa.

Arcus kokoaa maailmanlaajuisesti yhteen arktista tutkimusta tekeviä koulutus-, tutkimus- ja tiedeyhteisöjä. Se tekee aloitteita ja suosituksia tutkimuksen teemoista, järjestää koulutusta sekä välittää tutkimustietoa. Vuosittain järjestettävässä konferenssissa alan tutkijat ja opiskelijat pääsevät luomaan tutkimusverkostoja.

Arktisen keskuksen globaalimuutoksen tutkimusprofessori *Bruce Forbes* on Arcusin johtokunnan jäsen. Forbes toteaa, että kansainväliset tutkimusverkostot ovat välttämättömyys tutkittaessa arktisia alueita, ilmiöitä ja yhteisöjä. Arktinen keskus pyrkiikin avaamaan väyliä tutkimuksen yhteistyölle.

– Esimerkiksi ilmaston- ja globaalimuutoksen kaltaisia, arktiseen alueeseen voimakkaasti vaikuttavia ilmiöitä ei voida ymmärtää riittävän laajasti pysyttelemällä vain oman maan rajojen sisällä. Tutkimusyhteistyön kautta voidaan koota havaintoja muutoksista kaikista kahdeksasta arktisesta valtiosta ja tehdä entistä vaikuttavampaa tutkimusta, Forbes tiivistää.

www.arcticcentre.org
www.arcus.org

Sari Väyrynen

Tieteen turpakäräjät oli menestys

Rovaniemi-päivien yhteydessä syyskuussa järjestetty Tieteen turpakäräjät -tapahtuma osoittautui erinomaiseksi tavaksi popularisoida tiedettä ja tuoda sitä suuren yleisön tietoisuuteen älykkään väittelyn avulla.

Lapin yliopiston järjestämällä turpakäräjillä puitiin kolmea Lapin kannalta ajankohtaista teemaa yliopiston professoreiden ja maakunnan ihmisten johdolla. Väittelyissä pohdittiin mm. taideteollisuutta, käsityötä, koulutuspolitiikka ja Lapin tulevaisuutta. Lapin yliopistosta sanan säilää heiluttivat professorit *Mikko Sämskilähti*, *Päivi Naskali* ja *Merja Kinnunen*. Maakunnan ääntä edustivat suunnittelija *Marjo Remes* Mieland Oy:stä, Sallan kunnan sivistystoimenjohtaja, filosofian tohtori *Marja Myllykangas* ja osastopäällikkö *Terho Liikamaa* Lapin TE-keskuksesta. Paikalla ollut tuvan täysi yleisö osallistui keskusteluun aplodeilla ja välihuudoilla. Ilmassa oli suuren urheilujuhlan tuntua.

Tapahtuman juonsi rehtori *Mauri Ylä-Kotola*, ja väittelijöiden suorituksia arvioivat professorit *Rauno Korhonen* ja *Heikki Mattila* oikeustieteiden tiedekunnasta. Tilaisuuden oraakkelina toimii filosofi *Toivo Salonen*, joka sai retoriikallaan yleisön hie-romaan älynystyröitään.

Illan musiikista vastasi Rovaniemi Jazz Ensemble solistinaan *Karoliina Kotala*.

Tieteen turpakäräjät on tullut Rovaniemelle jäädäkseen. Se kuulunee myös ensi syksynä Rovaniemi-päivien ohjelmistoon.

Ohjaako rahoittaja yliopistoa?

Yliopistojen ohjausjärjestelmät ovat vaihdelleet koko niiden historian ajan, mutta ohjaus on aina ollut opetuksen ja tutkimuksen rahoitukseen kytkettyä. Suomessa 1990-luvun tulosohtausajattelu ja myöhempi tulospriisma lähtivät siitä, että voimavaroja jaetaan odotettavissa olevien tulosten mukaan. 2000-luvun ajatus yliopistojen erottamisesta valtiosta on saman asian radikaalimpi muoto.

Tilaa- ja tuottajamallin mukaan ajatellaan, että valtio ostaa yliopisto-osaakeyhtiöltä tiettyjä koulutuspalveluja. Samaa ajatusta on Amerikan malliin ehdotettu toteutettavaksi jopa vankeinhoidon alalle: vankilat voisivat olla yksityisiä osakeyhtiöitä, jotka myisivät valtiolle vankilapalveluja.

Historiallisesti yliopistojen pääomittaminen on ollut monivaiheinen prosessi. 1000-luvun vaihteen molemmin puolin yliopistokoulutus oli puhdasta tilauskoulutusta, jossa opiskelijat maksoivat opetuksesta suoraan professorille. Nykyinen yliopistolaitos syntyi 1100-luvulla. Pariisin neljästä tiedekunnasta muodostuva yliopisto on ollut eurooppalaisen yliopistolaitoksen esikuva.

Keskiajalla katolinen kirkko oli akateemisen tutkimuksen tärkein rahoittaja. Samalla rahoittaja kaivoi omaa hautaansa. Kalenterin tarkkuuteen pyrkivä taivaanmekaniikan tutkimus edisti maailmankuvan kopernikaanista kumousta ja paavillinen tiedeakateemikko *Galileo Galilei* vei Eurooppaa kohti uutta aikaa, jossa luonnontiede ohitti teologian. Yliopistojen humanistinen tutkimus ja antiikkiin kääntyvä renessanssi loivat lähtökohtia ja ilmapiiriä uskonpuhdistukselle.

1600-luvulla monet yliopistot olivat luonnontieteen alalla takapajuisia ja tieteen kärki siirtyi tiedeakatemioiden, jotka olivat usein hovien rahoittamia. Tieteellinen huippu-tutkimus keskittyi suoraan kuninkaan hoveihin pois yliopistoista. Esimerkiksi *Voltaire* työskenteli *Fredrik Suuren* suojeluksessa Potsdamin Sanssoucin linnassa. *Isaac Newton* oli siviiliammattiltaan rahapajan johtaja, ja *Gottfried Leibniz* myi palvelujaan eri ruhtinassuvuille nykypäivän konsulttien tavoin. Valistuneiden itsevaltioiden rahoittama tutkimus kaivoi sekin rahoittajiensa hautaa. Esimerkiksi Voltairen merkitys Ranskan vallankumouksen synnyssä on kiistaton.

Wilhelm von Humboldt oli laaja-alaisesti oppinut saksalainen diplomaatti, jonka Preussin kuningas kutsui opetusministeriksi tehtävänsä rakentaa Berliiniin tulevaisuuden yliopisto. Yliopiston tehtävä oli kouluttaa kuuliaisia virkamiehiä tukemaan Preussin vahvistuvaa armeijavaltiota. Yliopiston myöhemmän rehtorin *Hegelin* tuotanto

oli kuitenkin lähtökohtana *Karl Marxin* kommunismille. Kommunismin kehittäminen ei ollut kuitenkaan Preussin kuninkaan intresseissä, kun hän teki finanssijoitussensa yliopistoon.

Suomessa Venäjän tsaari määräsi Turun Akatemian siirtymään suuriruhtinaskunnan uuteen pääkaupunkiin Helsinkiin vuonna 1827. Keisarillinen Aleksanterin yliopisto Suomessa sai nimensä keisari *Aleksanteri I:ltä*. Suomessa yliopiston piirissä nousi kansallisuusaate ja toiminta, jossa Suomi nostettiin kansakuntien joukkoon, mikä ei ollut rahoittajan eli tsaarin intressi. Tähän toimintaan kuului sortokauden vastarinnan huipentuma, itsemurha-ampuja *Eugen Schaumannin* tekemä keisarin edustajaan *Nikolai Bobrikoviin* kohdistunut terrori-isku.

Tilaukoulutus ja tilaustutkimus eivät ole uusia ajatuksia yliopistolaitoksen historiassa. Usein tilaaja ja pääomittaja ei ole kuitenkaan saanut sitä, mitä on tilannut. Kun tämän päivän Suomessa Elinkeinoelämän keskusliitto haluaa teollisuusyrityksille vahvemman sijan yliopistojen rahoituksessa ja tutkimuksen ohjaamisessa, en usko, että se tälläkään kertaa merkitsee uhkaa vapaalle tutkimukselle.

viitoittaa

väittelijän

tietä

**Kasvatuspsykologian professori
Kaarina Määttä on tuottelias
opinnäytetöiden ohjaaja.
Pelkästään tänä vuonna
hänen ohjattavistaan
väittelee kymmenkunta.**

Marjo Laukkanen

Kasvatustieteiden tiedekunnan dekaanina viimeiset kuusi vuotta työskennellyt *Kaarina Määttä* naurahtaa olleensa Lapin yliopistossa melkein koko ikänsä. Hän oli valmistumisensa jälkeen pari vuotta luokanopettajana, mutta on työskennellyt yliopistossa yhtäjaksoisesti vuodesta 1977 lähtien.

– Yliopisto on upea työpaikka, ja parasta tässä työssä ovat juuri opiskelijat. He ovat jatkuva innoituksen lähde, Määttä toteaa.

Määttä on uransa aikana ohjannut satoja gradun teki-
jöitä. Esimerkiksi viime vuonna hänen ohjattavansa teki-
vät yli 40 gradua.

Jatko-opiskelijoita Määttä on ohjannut useita kymme-
niä. Tälle vuodelle väitöksiä on varmistunut jo seitsemän.
Jos kaikki menee hyvin, jopa kymmenen hänen ohjatta-
vaansa väittelee, ennen kuin vuosi vaihtuu.

Määttäällä on aktiivisessa ohjauksessa olevia väitöstutki-
muksen tekijöitä noin kolmekymmentä. Ohjattavien mää-

rä pysyy samana, vaikka joukosta väittelee keskimäärin
viisi joka vuosi. Kysymys siitä, mikä motivoi ohjaamaan
näin monia opiskelijoita, saa Määttän miettelääksi.

– Yhtä hyvin voi kysyä, mikä saa väitöskirjan tekijät
innostumaan. Miksi he lähtevät näin pitkään prosessiin,
varsinkin kun siitä ei välttämättä voi heti nähdä selkeää
hyötyä? Mikä sitten saa ohjaajan tähän samaan imuun?
Määttä kysyy ja jatkaa pienen tauon jälkeen:

– Mikä kumma saa suorastaan odottamaan niitä pa-
perikasoja? Ja sitten niitä ahmii! Semmoisella vimmallä,
jossa kaikki muu tekeminen jää toissijaiseksi.

Oma merkityksensä on varmasti myös sillä, että oh-
jaussuhteesta muodostuu usein läheinen ja henkilökohtai-
nen.

– Ilot ja surut jaetaan. Suhde on vastavuoroinen: arjen
elämää tulee paljastettua puolin ja toisin.

Määttä myöntää, ettei väitösten ohjaus onnistu virka-
ajan puitteissa, koska työaika on dekaanina mennyt eri-

laisten hallinnollisten tehtävien hoitamiseen.

– En muista sellaista tilannetta, että olisin täällä työhuoneessa lukenut väitöskirjatekstejä. Luen niitä iltaisin ja viikonloppuisin sohvalla kotona, sillä keskittynyt lukeminen ei ole päiväsaikaan mahdollista.

Käytännössä Määttä pyhittää täydelliseen lomailuun vuosittain vain kaksi viikkoa. Hän naurahtaa, ettei ota silloin edes lukulaseja mukaansa, vaan aika hurauttaa kaikkien muuhun.

Moninainen työkenttä

Ohjaajan pitää päättää, mihin rajallisen aikansa kohdistaa. Määttä kertoo, että kun hän aikoinaan aloitti väitöskirjojen ohjaamisen, hän käytti paljon aikaa myös kielen korjaamiseen. Ohjattavien määrän kasvaessa ja muiden työtehtävien lisääntyessä hän on joutunut keskittymään enemmän työn rakenteeseen ja sisältöön kuin ulkoasuun.

– Ohjaajan ei pitäisi kuitenkaan liikaa rajata työkenttäänsä. Se voi olla hyvin erilainen eri henkilöiden osalta. Opiskelijan menettää, jos ei ole herkkä sille, mitkä ovat hänen erityiset tarpeensa ja solmukohtansa.

Ajankäyttö on haaste myös opiskelijoille. Suurin osa Määttän ohjattavista tekee tutkimusta muun työn ohessa ja suurin osa on naisia. Määttä kertoo monien kantavan jatkuvaa huolta kotitöistä ja arjen sujumisesta. Hän huokaisee, että liian paljon potentiaalisia lahjakkuuksia jää pimentoon juuri naisissa, jotka yhä usein ottavat päävastuun kodista ja perheestä.

Ohjattaviensa tavoin Määttä joutuu tasapainoilemaan perheen ja työelämän välillä. Työhön käytetty aika on väkisinkin pois jostain muusta.

– Kyllä tässä jotain erityisiä palkitsevia piirteitä täytyy olla, mutta en saa niistä ihan heti kiinni. Ei se mitään uhratuvuutta tai pyyteettömyyttä voi olla, mutta ei siihen mikään henkilökohtainen etu tai palkkakaan ole syynä.

Haastattelun aikana alkaa tuntua, että palkitsevuus syntyy aidosta ohjaamisen ilosta ja palosta. Määttä innostuu heti, kun hän alkaa puhua yksittäisistä ohjattavista tai heidän tutkimuksistaan. Samalla puhe vilisee ylistäviä sanoja ja yksityiskohtaisia kuvauksia erilaisista prosesseista.

– Ehkä siinä on se ilo, että kokee kykenevänsä ohjaamaan, innostamaan ja kannustamaan. Saa tehdä sitä, mitä osaa. Mutta selvähän se on, että kun on paljon ohjattavia, on paljon työtä.

Määttä kuvailee jonkun tutkimuksen etenevän tasaisen varmasti, toisen ryöpsähdellen ja pysähdellen. Kokemukset vaihtelevat, mutta moni kohtaa yhtä lailla epävarmuuden kuin voimaantumisen hetkiä.

– Jokaisella väitöskirjan tekijällä on oma tiensä. Niitä pitää välillä yhdessäkin tunnustella ja hakea se sopivin tapa. Tiellä on kivikkoja ja sudenkuoppia. Ne ovat ohjaajallekin vaikeita hetkiä, koska siinä on aina pelko, ettei toinen lamaannu tai masennu tai heitä hanskoja tiski.

Yhteisö kannustaa

Määttä ohjaa eri puolilla Suomea asuvia ohjattaviaan paljon kirjoittamalla. Hänen mukaansa sähköpostitse annetun palautteen etuna on muun muassa se, että sen voi lukea moneen kertaan ja rauhassa miettien.

Opiskelijat kokoontuvat myös mahdollisuuksiensa mukaan seminaariin, joka pidetään kerran kuussa. Määttän mukaan tapaamisissa on tärkeintä kannustava henki ja yhteisöllisyys. Seminaari toimii monelle sosiaalisen tuen paikkana, mikä näkyy myös väitöskirjojen kiitossanoissa.

– Kun puurtaa yksikseen, ryhmässä on tärkeää turvallinen ja luottamuksellinen henki. Silloin voi testata omia ajatuksiaan muilla.

Seminaarissa työtään esittelee keskimäärin kolme opiskelijaa joka kerta. Palaute ei Määttän mukaan ole pelkkää päänsilottelua, mutta kritiikin on oltava rakentavaa ja konkreettista. Juuri konkreettisuuden Määttä kokee omaksi erityisosaamisalueekseen.

– Pelkkä ”tämä on hyvä ja kyllä se tästä, tee vain enemmän” ei riitä. Kun sanoo puutteita ja korjaamisen kohtia, aina pitäisi myös muistaa kiittää hyvistä kohdista. Palaute ei saa olla pelkkää kielteisten kohtien kaivelua.

Seminaarissa on muodostunut perinteeksi, että kevään viimeiselle kerralle osallistuu kuluneen vuoden aikana valmistuneita, jotka kertovat omista kokemuksistaan ja innostavat näin muita.

Määttä kertoo, että jotkut asiat sopivat seminaarissa käsiteltäviksi, toiset sähköpostissa tai puhelimesta jaettaviksi ja jotkut asiat haluaa sanoa kasvotusten kahden kesken. Esimerkiksi tiukan korjaamisen paikat hän osoittaa kahdenkeskisessä vuorovaikutuksessa, koska ei halua ohjattavan kokevan tilannetta nolaavaksi.

– Pitää osata sanoa suoraan, mutta suoraankin voi sanoa niin monella tavalla.

Haasteellinen kritiikki

Määttän mukaan ohjaajan kannalta vaikeimpia hetkiä on usein juuri kritiikin ja korjausehdotusten antaminen. Eri-tyisesti sivuraiteilta palaaminen voi olla ohjattavalle työlästä. Ohjaaja voi myös joutua sanomaan, että tekijän valmiina pitämä työ on yhä keskeneräinen.

”Osasi vetää oikeista naruista”

Nurmijärvellä asuva *Satu Uusiautti* on yksi Kaarina Määtän tänä vuonna valmistuneista ohjattavista. Uusiautti väitteli huhtikuussa kasvatustieteiden tiedekunnassa aiheenaan työelämätyössä menestyneiden näkökulmasta.

– Kaarina on ohjaajana todella ammattitaitoinen, paneutuva ja hyvä ihmistuntija. Ainakin minun kohdallani hän osasi vetää oikeista naruista ja kannustaa juuri oikealla tavalla, Uusiautti kertoo.

Ohjaussuhde alkoi graduvaiheessa. Kun Uusiautti valmistui vuonna 2003 kasvatustieteen maisteriksi, hän kyseli Määtältä mahdollisuutta jatkotutkimukseen. Määttä innostui, ja jo neljä vuotta myöhemmin Uusiautti viimeisteli lisensiaatin työnsä.

Määttä on pyrkinyt tapaamaan Uusiauttia aina, kun tämä on ollut käymässä Rovaniemellä. Ovatpa he tavanneet toisensa kerran Helsinki-Vantaan lentokentälläkin. Ohjaus on tapahtunut kuitenkin pääasiallisesti sähköpostin välityksellä, koska Uusiautti on asunut tutkimusta tehdessään Etelä-Suomessa.

– Kaarina on aina vastannut kysymyksiin nopeasti. Jos hän ei muutamassa tunnissa kommentoi, alan jo ihmetellä, Uusiautti naurahtaa.

Ohjaaja ja ohjattava ovat olleet yhteydessä toisiinsa vähintään parin viikon välein ja loppuvaiheessa päivittäin. Uusiautti kertoo ohjaussuhteen perustuneen vastavuoroisuudelle.

– Jos minusta ei ole hetkeen kuulunut mitään, Kaarina kysyy kuulumisia ja tiedustelee, onko ongelmia.

Ajoittain sumua

Määttä säilyttää ohjattavilta saamansa karonkkakutsut, joita hän kuvailee sykehdyttäviksi.

– On pakko osata sanoa, että ei käy. Ohjattava voi kokea sen tuomiona, vaikka sitä ei sellaisena pitäisi ottaa.

Esitarkastuslausunnot voivat tuntua väittelijästä raaoilta, sillä puoltaviinkin lausuntoihin kuuluu kritiikki. Joku saattaa loppuvaiheessa odottaa jo pelkkää kiitosta, vaikka akateemiseen työskentelyyn kuuluu kritiikin sietäminen ja hyödyntäminen.

Määttä mukaan joidenkin väitöskirjan tekijöiden on vaikea hyväksyä, että aina voi pyrkiä parempaan.

– Ohjaajan velvollisuus on huolehtia, että väitöskirja täyttää tieteelliset kriteerit. Sitä ei tehdä vain ohjaajalle vaan tiedeyhteisölle.

Kritiikin vastaanottaminen voi olla vaikeaa, sillä väitöskirjaan on panostettu ajan ja työn lisäksi myös paljon tunteita ja voimavaroja.

– Väitöskirja on niin iso työ ja henkilökohtainen, sydänverellä kirjoitettu. Se on kuin oma lapsi, ja sitten toinen kajoaa siihen ja rupeaa vaatimaan muutoksia, Määttä kuvailee kritiikin antamisen haastetta.

Jotkut kyseenalaistavat kritiikin takia jopa oman lahjakkuutensa ja kelpaamisensa. Tällöin Määttä kannustaa, että työ on hyvä mutta nyt tehdään vielä parempi.

Määtän mukaan on tärkeää, että ohjattava voi luottaa ohjaajan tukeen ja siihen, ettei tämä hylkää häntä edes silloin, kun tekijältä alkaa usko loppua. Silti aina on niitäkin, jotka tulevat seminaariin, ovat siellä aikansa ja jäävät kokonaan pois.

– Kyllähän sitä tietenkin toivoo, että kaikilla ohjattavilla olisi riittävät edellytykset työn loppuun saattamiseen, jotta kummankaan voimavarat eivät menisi hukkaan.

Ajan kanssa väittelijän suhtautuminen saatuun kritiikkiin voi muuttua. Määttä kertoo monen jälkikäteen kiihtelleen tarkastusprosessia ja samaansa kritiikkiä.

Kiitos palkitsee

Väitöskirjan tekijälle hyvin keskeinen avu on Määtän mukaan kirjoittamisen helppous. Toisilta kirjoittaminen sujuu alusta alkaen, ja toisilla se kehittyy tutkimusprosessin aikana. Tärkeää on, että ymmärtää valmiin tekstin olevan aina moneen kertaan kirjoitettua.

Määttä on toiminut useita kirjoja, joihin hänen ohjattavansa ovat kirjoittaneet artikkeleita. Tekeillä on esimerkiksi kirja *Kasvatuspsykologisia näkökulmia ihmisten voimavarojen tueksi*. Määttä kirjoittaa itse teokseen artikkelia väitöstöiden ohjauksesta ja onkin miettinyt paljon, millainen on hyvä ohjaaja.

– Ainakin kannustava, vaativa ja konkreettinen. Jos sanoo, ettei tämä ole hyvä näin, pitää sanoa, mikä siitä puuttuu, mitä konkreettisesti voisi tehdä ja minne suuntaan mennä.

Ohjaajalta vaaditaan myös aikaa, paneutumista ja kiinnostusta, sillä tekstejä pitää lukea ja kommentoida tarkkaan.

– Myös nopeutta ja ripeyttä pitää olla. Jos tekstit makaavat viikkokaupalla eikä niihin reagoi mitenkään, ohjaussuhde lopahtaa. Vastaa edes lyhyesti, vaikka viestistä kiittäen.

Määttä kertoo kyselevänsä usein ohjattaviensa kuulumi-
sia ja työn edistymisestä. Molemmipuolinen kunnioitus on tärkeää. Myös ohjaaja oppii jokaisesta väitöskirjasta ja -prosessista aina jotakin.

Tutkimuksissa on aina paljon asioita, joiden kohdalla voi vain kannustaa tekijää ottamaan niistä selvää. Ohjaajan ei kuulu antaa valmiita vastauksia vaan viitoittaa tietä kohti lopputulosta, joka täyttää tieteelliset kriteerit.

Ohjaajan luottamus ohjattavansa kykyihin kannattelee ja antaa vauhtia. Määttä uskoo myös kiitoksen voimaan ja merkitykseen.

– Kiitoksen teho ei laimene, eikä se kulu paljossakaan käytössä. Tämä koskee niin ohjaajaa kuin ohjattavaa. •

Kaarina Määtän ohjauksessa valmistuneet ja valmistuvat väitöskirjat vuonna 2008

- **Anitta Heikkilä:** Vaate lapsen elämässä. Koululaisen pukeutuminen pohjoissuomalaisessa maalaiskylässä vuosina 1909–1939. 25.1.2008.
- **Tuija Turunen:** Mistä on esiopetussuunnitelmat tehty? Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 1996 ja 2000 diskurssianalyttinen tutkimus. 9.2.2008.
- **Seija Kangas:** Sateenvarjon alla. Etnografinen tutkimus autististen lasten vuorovaikutuksesta ja leikistä. 4.4.2008.
- **Outi Hyry-Honka:** Terveyspääoma kouluyhteisössä seitsemäsluokkalaisten käsitysten valossa. 18.4.2008.
- **Satu Uusiautti:** ”Tänään teen elämäni parhaan työn”. Työmenestys Vuoden Työntekijöiden kertomana. 25.4.2008.
- **Marika Savukoski:** Vapaaksi anoreksian kahleista. Narratiivinen tutkimus selviytymispoluista. 6.6.2008.
- **Seija Jäminki:** Ohjaus- ja opiskeluprosessit samanaikaisessa ja eriaikaisessa verkkoympäristössä. 17.10.2008.
- **Kirsi-Marja Saurén:** ”Asiantuntijavalta – koulutettu mielikuviutus. Systemaattinen analyysi Iván Illichin tuotannossa esitetystä köyhyyden modernisoitumisesta kulutusyhteiskunnassa. 31.10.2008.
- **Suvi Lakkala:** Inklusiivinen opettajuus ja siihen tähtäävä ohjattu harjoittelu toimintatutkimuksena.
- **Outi Oinas:** ”Kauniit asiat eivät voi olla Jumalalle vieraita”. Arvi Järventaus – kirjailija ja pappi Lapissa.

Olli Tiuraniemi

Mörkö, pakkopaita, tiimityötä vai kanssakulkemista?

Perinteisesti väitöskirjojen tekeminen on ollut vuosikymmenet kestävää yksinäistä puurtamista. 1990-luvulla Suomeen perustetut tutkijakoulut muuttivat opiskelua ja ohjausta entistä yhteisöllisemmäksi. Kehityksestä huolimatta jatko-opintojen ohjauksen koetaan olevan edelleen lapsenkengissä. Lisäksi yliopistoissa pohditaan, taipuuko akateeminen maailma tieteen ulkopuolelta tulevaan ohjaukseen.

Sosiologian professori *Merja Kinnusen* mukaan yliopistolaitoksen ohjaaminen tapahtuu erilaisten teknisten sovellusten avulla, joilla työn sisältöjä tehdään näkyviksi ja mitattaviksi. Hän pitää Suomen yliopistolaitosta malliesimerkkinä siitä, kuinka tulosohejaus on puettu kaikessa hiljaisuudessa uusliberalismin kaapuun.

– Työaikasuunnitelma, työajanseurantajärjestelmä, tie-deKOTA ja laatuarviointi ovat osa prosessia, jossa yliopistojen arkea tavaramuotoistetaan liiketalouden oppien mukaiseksi työksi. Akateemisen työn tulokset pitää saada talous- ja rahaliikennettä varten näkyville, laskettaviksi ja mitattaviksi. Työntekijöille ”kehitys” näyttäytyy yksittäisinä toimenpiteinä, joiden mielekkyyttä on vaikea mieltää, Kinnunen lataa.

Toiminnan muuttuminen markkinaperustaiseksi merkitsee työn sisältöjen mitattavuutta talouden mittareilla. Nyt puhutaan esimerkiksi opiskelijoiden läpivirtauksesta eli akateemisessa maailmassa käytetään samoja termejä kuin ennen savupiipputeollisuudessa.

– Markkinaperustaisessa ohjauksessa markkinoita pitää ohjata ja säädellä. Julkisen sektorin rooliksi jää tällöin säätelyn toteuttaminen käytännössä. Kyse on julkisen yksityistämistä eli siitä, että rahan määrittelyvalta tulee osaksi julkisen sektorin sisältöä. Esimerkiksi yliopistoissa tehdään paljon töitä sen eteen, että saadaan määrittelyvalta muu-

tettua osaksi jokapäiväistä toimintaa ja oma toiminta pitää saada puettua sen näköiseksi, että sillä saa rahaa. Ilmaan jää kysymys, minkä opin perässä tässä juostaan.

Kinnusen mukaan nykyinen meno voi sopia luonnon-tieteisiin ja tekniikan aloille, mutta vaarana on, että humanistiset ja yhteiskuntatieteet eivät mahdu tulosohejauksen nykyisiin sisältöihin, jolloin ne alkavat kuihtua.

– Olen itse yrittänyt tuoda huoleni julki kysymällä, miksi hyvin toimivia käytäntöjä täytyy väen väkisin muuttaa. Hallinnon puhetavassa meistä arvostelijoista leivotaan negatiivisia muutosvastarintalaisia, jotka napisevat ja valittavat eivätkä ymmärrä muutoksen merkitystä. Nykyiseen kehitykseen on sisäänkirjoitettuna ajatus, jonka mukaan ”kehitystä” kyseenalaistavat leimataan typeriksi ja taantumuksellisiksi.

Kinnusen mukaan rivityöntekijällä on kaksi vaihtoehtoa. Asioihin voi yrittää vaikuttaa jokaisessa mutkassa tai jäädä sivuun tekemään rauhassa omaa työtään: opettamaan ja tutkimaan. Näyttäisi siltä, että uuden yliopistolain myötä jälkimmäinen vaihtoehto houkuttelee enemmän, koska henkilöstöryhmien mukanaolo tulkintojen tekemisessä, tiedon tuottamisessa ja strategioiden luomisessa ei mahdollistu liiketaloudellisessa ohjaamisen mallissa.

– Vaarana on, että perinteinen akateeminen tutkimus, koulutus ja sivistys jäävät uuden määrittelyvallan jalkoi-

hin. Parhaiten saavat asiansa esille ne toimijat, joilla on jo ennestään määrittelyvaltaa yhteiskunnassa. On selvää, että taloudellinen hyötyajattelu ei halaja humanististen tai yhteiskuntatieteellisten alojen perään, jolloin niiden on ennistä vaikeampi perustella olemassoloaan ja yhteiskunnallista merkitystään.

– Ennen yhteiskunnallista kehitystä pystyi kyseenalaistamaan sosiologian sisältöjen kautta. Nyt tuntuu siltä, että pitäisi pystyä hallitsemaan koko globaali talousajattelu, jotta olisi uskottava argumentoija. Siitä huolimatta rohkenen olla huolissani yliopistolaitoksen tulevaisuudesta. Toivottavasti muutoksen oravanpyörässä ei tehdä muutoksesta päämäärää sinänsä. Yliopistoissa on vielä paljon hyviä asioita, joita on syytä vaalia, mutta toisaalta on myös käytäntöjä, jotka joutuvat romukoppaan, Kinnunen pohtii.

Professorit ohjauksen pakkopaidassa

Kasvatustieteen professori *Kyösti Kurtakon* mukaan opiskelijoiden ohjausta ei tule alistaa tutkintotehtailun vaatimuksille, koska tällainen yhden totuuden malli vesittää akateemisuuden idean.

HOPS:n puute hidastaa jatko-opintoja

Lapin yliopiston yhteinen tutkijakoulu teki viime keväänä jatko-opiskelijoille kyselyn, johon vastasi 161 opiskelijaa. Kyselyssä tiedusteltiin mm. tiedekunnan virallistamien ohjaajien lukumäärää, henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOPS) tekoa, työn etenemistä, rahoitusta sekä työtä hidastaneita tekijöitä.

Vastaajista yli puolella (58 %) on työllään yksi tiedekunnan virallistama ohjaaja ja neljänneksellä (26 %) kaksi. Peräti 12 % vastaajista ei ollut merkinnyt työlleen yhtään virallistettua ohjaajaa.

Vastaajista 63 % ilmoitti, että jatko-opintojen etenemisestä ei ole tehty henkilökohtaista opintosuunnitelmaa. Merkille pantavaa on, että tästä ryhmästä 73 % ilmoitti, että tutkimus ei ole edennyt toivotulla tavalla. HOPS:n tehneiden joukossa alle puolet (47 %) oli tyytymättömiä tutkimuksen etenemiseen.

Tutkimuksen etenemistä hidastaviksi tekijöiksi jatko-opiskelijat mainitsivat tutkimuksen tekemisen oman työn ohessa, henkilökohtaiset syyt, ohjauksen puutteen, omien kykyjen rajallisuuden sekä kirjoittamisen ohjauksen puutteen.

Lapin yliopiston yhteisen tutkijakoulun kyselystä on koottu raportti, joka julkaistiin syyskuussa ja joka on saatavilla osoitteessa www.ulapland.fi/tutkijakoulu.

– Yhä kasvavat määrälliset tulostavoitteet ja uusi teknologia ovat ajaneet opettajakunnan ahtaalle. Esimerkiksi perusopiskelijoiden yksilöllinen ohjaus sähköpostin välityksellä on lisääntynyt viime vuosina valtavasti. Hyvää ohjausta voisi olla se, että ei ohjata ollenkaan, Kurtakko täytyttää.

Kurtakon mukaan ohjaus ei saa olla rajoittavaa, vaan sen tulee olla kannustavaa ja vapaaehtoisuuteen perustuvaa.

– Opiskeluun kuuluu tietty määrä ponnistelua, eivätkä tutkijan valmiudet kehity ylenmääräisellä kädellä pitäen ohjaamisella.

Tutkintoinflaatio rapauttaa väitöskirjojen arvoa jo nykyisillä tulostavoitteilla ja mikäli määrää lisätään, väitöskirjojen arvo rapautuu entisestään.

– Väitöskirjojen määrällisen kiirehtimisen taustalla ovat globalisaatio ja erilaiset osaamista käsittelevät ohjelmajulistukset, joita Suomessakin on kirjoitettu kiihtyvässä tahdissa 1990-luvun alusta lähtien. Kysymys kuuluu: taipuuko

akateeminen maailma tieteen ulkopuolelta tulevaan ohjaukseen.

Kurtakon mukaan isot kalat ja suuret oivallukset viihtyvät vapaudessa, jota ei saa missään tapauksessa rajoittaa talouden tai hallinnon kahleilla. Esimerkiksi professorin työ on muuttunut oman alan tutkimuksen ohjaamisesta erilaisten papereiden ohjaamiseksi paikasta toiseen ja hallinnon ohjattavana olemiseksi.

– Lisäksi professoreiden työtaakka jakautuu epätasaisesti, sillä toisilla saattaa olla parhaimmillaan 30 väitöskirjan tekijää ohjattavanaan, kun toisilla ei ole yhtään. Näin ollen tulosohtauksen vaatimat suoritukset eivät jakaudu kaikille tasapuolisesti.

Kurtakko suhtautuu kriittisesti myös opetusministeriön liialliseen ohjaukseen.

– Yliopistojen ohjaus asetuksilla ei ole enää tätä päivää, koska se luo yliopistojen välille vapautta rajoittavaa reviirijuttelua. Tuntuu siltä, että opetusministeriössä ei tunneta enää yliopistojen arkea riittävästi. Ministeriö elää omaa elämäänsä suomalaisten yliopistojen yläpuolella ja seuraa kyllä kansainvälisiä virtauksia, joita pyritään soveltamaan Suomen oloihin varsin innokkaasti. Joskus maltti voisi olla paikallaan tässäkin asiassa, Kurtakko sanoo.

Tutkimuksen ohjaus on kesannolla

Sosiologian professori *Asko Suikkanen* oli tutkijanuransa alussa yksinäisen tien kulkija. Esimerkiksi ensimmäiset kommentit väitöskirjastaan hän sai vasta väitöstilaisuuden jälkeen.

– 1990-luvun alussa yksin puurtaminen päättyi, minkä jälkeen olen tehnyt tutkimusta pääsääntöisesti muutaman henkilön muodostamissa ryhmissä. Tämä johtuu siitä, että professorin virassa oman tutkimuksen tekemiseen on jäänyt entistä vähemmän aikaa, jonka myötä oma asemani on muuttunut tutkijasta ohjaajaksi. Olen tehnyt tutkimusta niiden kanssa, jotka ovat myöhemmin väitelleet ohjaukseni, Suikkanen sanoo.

Suikkasen mukaan Suomessa ei ole panostettu riittävästi tutkimuksen kehittämiseen ja resurssointiin. Itse hän on ratkaissut ongelman hankkimalla tutkimusryhmilleen kilpailtua rahaa mm. Suomen Akatemialta, Työsuojelurahastolta, säätiöiltä, ministeriöiltä ja Sitralta.

– Rahoitus vaikuttaa aina myös ohjaajan ja ohjattavan väliseen suhteeseen. Ohjaajan näkökulmasta koen, että palkkarahalla tehtävää tutkimusta on suurempi oikeutus ohjata kuin stipendillä tehtävää tutkimusta.

Suomalaisessa jatko-opiskelun mallissa opiskelijan motivaatio ja osaamiskynnykset siirtyvät väitöskirjaprosessiin. Vasta käytäntö ratkaisee, riittääkö tutkijalla motivaatiota ja kykyä tutkimuksen tekemiseen. Muualla maailmassa nämä

kysymykset ratkaistaan tiukalla valinnalla ja rahoituksella jo ennen tutkijanuran alkua.

– Pahimmillaan suomalainen malli hukkaa sekä tutkijan että ohjaajan resursseja.

Omile jatko-opiskelijoilleen Suikkanen on pyrkinyt rakentamaan kansallisen tai kansainvälisen ohjausryhmän, jossa yhdellä ohjattavalla on 2–3 ohjaajaa. Tällöin yksi ohjaaja vastaa menetelmistä, toinen käsitteistä ja teorioista ja kolmas toimii yleisohjaajana. Hän kaipaakin ohjaukseen lisää rahoitusta, jotta ohjaajia voitaisiin palkata myös muista yliopistoista ja tutkimuslaitoksista. Lisäresursseilla ohjauksesta tulisi entistä ammattimaisempaa ja se velvoitaisi myös ohjaajia.

– Opetuksen kehittämiseen on myönnetty Suomessa runsaasti innovaatorahaa, mutta tutkimuksen ohjaus ja resurssointi on jätetty kesannolle. Tutkimuksen ohjaus on vaativaa työtä, jolta puuttuvat tällä hetkellä resurssit. Monitieteisten ohjausryhmien perustamista ei voida jättää tulevaisuudessa oravannahkakauppojen tai ohjaajan henkilökohtaisten suhteiden varaan, vaan siihen tarvitaan korvamerkittyä rahaa ja ohjauksen merkityksen tiedostamista, Suikkanen pohtii.

Jatko-opiskelijoita Suikkanen ohjaa noin yhden väitöskirjan vuosivauhtia. Ohjaajana häntä kiehtoo tutkijan kypsyamisen oman alansa asiantuntijaksi. Jonkin verran hän suree sitä, että väitöskirjat ovat muuttuneet aihepiireiltään entistä kapea-alaisemmiksi.

Ohjaus on kanssakulkemista

Lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä vuonna 2004 väitöskirjansa tehnyt sosiaalityön professori *Merja Laitinen* hankki väitöskirjalleen omasta aloitteestaan kolme ohjaajaa eri yliopistoista. Yksi heistä oli sosiaalipolitiikkaan orientoitunut osuva kirjoittaja, toinen konstruktivistiseen ajatteluun ja laadullisen tutkimuksen erikoistunut henkilö sekä kolmas naistutkimukseen ja sosiaalityöhön orientoitunut henkilö.

– Mietin aluksi hyvin tarkkaan, millä eri osa-alueilla tarvitsen ohjausta. Ohjaajien valintaa helpotti se, että sain valmistella väitöskirjaani Sosiaalityön ja sosiaalipalvelujen valtakunnallisessa tutkijakoulussa. Vuorovaikutuksellinen ja yhteisöllinen tutkijakoulu avasi ja arkipäiväisti opinnäytteen tekemistä. Tutkijakoulu opetti, että väitöskirjan tekeminen on iso ponnistus mutta ei elämäntyö, eikä siihen kannata ladata liian suuria merkityksiä. Tätä asennetta olen välittänyt myös omille opiskelijoilleni, Laitinen sanoo.

Laitinen vetää noin kymmenen opiskelijan graduryhmää kerran kuussa. Mutta jos opiskelija etenee ryhmää nopeammin, hän voi saada myös henkilökohtaista ohjausta. Oman asemansa ohjauksessa Laitinen määrittelee kanssakulkijak-

si. Hän ei halua asettua opiskelijoiden yläpuolelle. Asioita pohditaan ja ratkaisuja etsitään sosiaalityön luonteen mukaisesti yhdessä.

– Aluksi motivoi ja kannustan opiskelijoita sekä pyrin saamaan heihin virran päälle. Sitoudun myös itse ohjaukseen lukemalla huolellisesti opiskelijoiden paperit. Painotan ohjauksessani sekä teoriaa että metodologisia kysymyksiä. Korostan, että tutkimuksen tekeminen ei voi olla pelkästään asioiden kuvaamista.

Myös Laitista kaihtaa gradujen ohjauksen entisestään kasvava työmäärä. Ohjaus kuormittaa vuosi vuodelta enemmän, kun uusien opiskelijoiden sisäänotto lisääntyy ja ryhmäkoot kasvavat, mutta resurssit pysyvät ennallaan. Esimerkiksi viime keväänä hänellä ei riittänyt enää aikaa omalle kirjoitustyölle.

Vähäisistä resursseista huolimatta sosiaalityön laitokselle kullekin jatko-opiskelijalle on pyritty samaan vähintään kaksi ohjaajaa.

– Oman kokemukseni mukaan erilaiset keskustelukumppanit ovat jatko-opiskelijalle tuiki tärkeitä. Myös seminaarit kasvattavat pohtimaan avoimia kysymyksiä ja etsimään niihin vastauksia yhdessä. Lisäksi ryhmät ja seminaarit sitouttavat opiskelijoita tiettyihin aikatauluihin. Parhaimmillaan ryhmästä voi muodostua tutkimuksenteon prosessi, jossa opiskelijat ja ohjaajat voivat jakaa kokemuksiaan, kipuilujaan ja onnistumisen kokemuksiaan sekä saada vertaistukea.

Laitisen mukaan tärkeintä ohjauksessa on se, että ohjaaja ei kloonaa pelkästään omia ajatuksiaan, vaan hän pyrkii rakentamaan työssään kokonaisuutta, joka tukee laitoksen tutkimustraditioita ja kasvattaa olemassa olevaa tietoa sekä tukee myös opiskelijoiden luovaa ajattelua. •

Suunniteltua ja sattumaa

Merja Laitisen, Elina Virokankaan, Kirsi Juhilan, Ilse Julkusen ja Antti Kariston Suunnittelua ja sattumaa -teos valottaa väitöskirjojen syntyprosessia sosiaalityön tutkijakoulussa. Teos kertoo tutkijakoulun työskentelystä kolmen väitöskirjan tekijän ja kahden ohjaajan näkökulmasta.

Kirja avaa keskustelua siitä, kuinka ryhmätyöskentelyä, vertais kommentointia ja kokeneempien senioreiden tukea voidaan hyödyntää tohtorikoulutuksen kehittämisessä. Tutkijoiden ja ohjaajien itsekriittinen ja avoin kuvaus tutkimusprosessin kulusta sopii luettavaksi sekä opinnäytetyön tekijöille että ohjaajille. Teosta myy Lapin yliopistokustannus: julkaisu@ulapland.fi

– Jos haluat taata, että lapsista kasvaa mahdollisimman erilaisia, kasvata heitä samalla tavalla, totesi *Liisa Keltikangas-Järvinen* Psykologia 2008 -kongressissa elokuussa Helsingissä.

Puheenvuoroa kuunnellessani mietin, kuinka sama lause pätee myös ohjaukseen. Samalla kannustavalla lauseella voimme saada toisessa opiskelijassa aikaan kirjoitusvipinän ja toisessa tehokkaan välttämiskierteen. Vipinä saattaakin ohjautua siivouspuolelle tai omaa huonomuutta korostamaan sisäiseen dialogiin.

Annetulla ohjauksella on kuitenkin harvoin kielteistä vaikutusta opintojen etenemiselle. Varsinkin jos ohjaaja on ollut ohjaushetkessä läsnä ja dialogissa opiskelijan kanssa. Tunne ohjauksen hyödyllisyydestä ja kohdilleen osuvuudesta onkin usein jaettu kokemus, joka energisoi parhaimmillaan sekä opiskelijaa että ohjaajaa.

Sirpaliisa Euramaa

Myönteinen palaute antaa uutta potkua

Jokainen osaa nimetä ohjaajan, esimiehen, opettajan, mentorin, personal trainerin tai ohjaushetken, joka on tuonut uutta potkua, innostusta ja motivaatiota. Kokemuksen tarkempi eritteleväminen onkin jo hiukan hankalampaa. Opiskelijan motivaatiota lisääviä tekijöitä ovat ohjaajan aito halu vuorovaikutukseen ja aito opiskelijan työstä välittäminen. Kun opiskelijalle jää tunne, että häneen suhtaudutaan vakavasti, häneen uskotaan ja hänen työskentelystään ollaan aidosti kiinnostuneita, hän haluaa päästä jatkamaan työtään heti ohjaustilanteesta poistuttuaan.

Pelkkä kriittinen palaute lamaannuttaa opiskelijan. Esimerkiksi kirjoitettuun tekstiin opiskelijalla syntyy herkästi rakkaussuhde, jolloin kritiikki tekstiä kohtaan tuntuu opiskelijasta hyvin henkilökohtaiselta ja vaikeasti vastaanotettavalta. Olen työskennellyt graduntekijöiden kanssa, jotka ovat graduohjauksesta tullessaan enemmän hämillään kuin motivoituneita. Opiskelijalle on tullut varmuus siitä, mitä tekstistä pitää poistaa ja mitä muokata, mutta hänelle ei ole kirkastunut, mihin suuntaan tekstiä pitäisi kehittää tai mikä työssä on ollut hyvää.

Myönteinen ja erittelevä palaute antaa opiskelijalle uutta potkua ja intoa työskentelyyn. Se lisää onnistumisen ja pätevyiden kokemusta sekä kirkastaa työskentelyn tavoitteen ja suunnan, johon opiskelijan tulisi pyrkiä työn loppuun saattamiseksi. Aidon kiinnostuksen ohella myönteinen palaute vapauttaa opiskelijaa työskentelyssään ja hän unohtaa pelätä virheitä.

Myös yhteenkuuluvaisuuden tunne lisää opiskelijan motivaatiota. Tästä syystä ryhmäyttävä ohjaaminen ja tiedeyhteisöön integrointi opintojen alussa nousevat merkittävään rooliin. Kun opiskelijoiden kesken vallitsee hyvä henki ja ilmapiiri, mahdollistuvat keskinäinen tuki ja ohjaus eli vertaisohjaus.

Opiskelijat reagoivat yksilöllisesti niin ohjaukseen kuin sen puuttumiseenkin. Vaikka opetus ja ohjaus olisivat kuinka huonoja tahansa, opiskelijajoukossa on aina henkilöitä, joiden opinnot kaikesta huolimatta edistyvät hyvin. Ja vastaavasti, vaikka opetus ja ohjaus olisivat kuinka hyvää tahansa, on aina opiskelijoita, jotka tarvitsisivat tukea vieläkin enemmän. Kuitenkin suurimmalle osalle opiskelijoista ohjauksella ja hyvällä opetuksella on tärkeä merkitys.

Kirjoittaja toimii Rovaniemen korkeakoulujen yhteisenä opintopsykologina.

Leena Koski

Koodattu yliopisto

Viisaudesta, tieteestä ja sivistyksestä puhuminen yliopiston yhteydessä on alkanut herättää kuulijassa kiusaantuneisuuden tunteita. Sanat kuulostavat tomuisilta ja pölyttyneiltä, menneen maailman jäänteiltä. Kuitenkin vielä 1980-luvulla yliopiston ihanteisiin kuuluivat ajatukset totuuden ja viisauden lakkaamattomasta etsinnästä. Tieteen metaforina käytettiin valoa, viljelyä, hedelmällisyyttä ja kasvua. Tekijöiltään tieteen katsottiin edellyttävän omistautumista, henkilökohtaisia uhrauksia, nöyryyttä ja uupumatonta ponnistelua. Ihanteiden saavuttamista valvottiin käyttäen totuuden miekkaa ja sanan säilää, joilla väärin perustein tieteen saralle pyrkivät ihmiset tai ajatukset poistettiin.

Totuudesta tuottavuuteen

Ajatukset tieteestä matkana totuuteen ja yliopistosta sivistyksen kehtona läpäisivät eri tieteenalat ja ideologiat. Ne muodostivat yliopiston moraalisen järjestyksen, oikean ja väärän ymmärtämisen yhteisöllisen ytimen. Viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana moraalisen järjestyksen perusteet ovat kuitenkin muuttuneet: tieteestä on tullut tutkimusprojekteja, tieteen tekijöistä tuloksiköitä, sivistyksestä innovaatioita. Täydellisesti vaihtunut kieli, jatkuvasti uudistuvat visiot ja strategiat sekä erityisesti lisääntyvät arviointi- ja laatujärjestelmät ovat muuntaneet niitä tapoja, joilla yliopiston työntekijöitä ohjataan ymmärtämään itseään, tehtävänsä ja toimintaansa.

Yliopiston sisäinen järjestys on alkanut muotoutua tuottavuuden ihanteen ympärille. Ihanteen toteuttaminen vaatii myös uudenlaisen, totuuden sijasta tuloksiin toimintansa sitovan ihmisen muokkaamista. Totuuden etsinnän tilalle on alkanut asettua kirjanpidon järjestelmiä, ihanteeksi kaikkien toimintojen saaminen numerojärjestykseen niiden tuottavuuden osoittamiseksi.

Tuottavuudesta kirjanpitoon

Numerojärjestys sosiaalisen tilan ytimenä viittaa kahteen suuntaan: kirjanpidollisesti tuottavaan ja tuottamattomaan. Tuottavuusnumerot organisoituvat kirjanpidoksi, jonka toteuttamisen tekniikkana toimivat monenlaiset arviointi- ja laatujärjestelmät. Ne ilmaantuvat satunnaisesti ja toimivat hierarkkisesti. Niissä koodataan yksilöiden käyttäytyminen, tavat, pyrkimykset ja ominaisuudet. Kirjanpidollisen järjestyksen tärkeimpiä tekniikoita ovat tällä hetkellä esimerkiksi valtion palkkausjärjestelmä, opetuksen laadunvarmistusohjelmat, tutkimuksen arviointi- ja laatujärjestelmät ja työajan kohdentamisjärjestelmät. Näistä jokaisessa säädellään eri kohdetta. Yhdessä ne tilastoivat yhä lisääntyviä määriä standardisoitua ja numeerista tietoa yksilön ja yksikön toiminnasta ja ominaisuuksista.

Palkkausjärjestelmässä numeroidaan ensinnäkin persoonallisuuden ominaisuuksia, kuten esimerkiksi kykyä yhteistyöhön ja työhön sitoutumiseen asteikolla 1–9 suhteellisuuskasvoja käyttäen, ja toiseksi tekoja, kuten tutkintojen suorittamista, opettamista, tutkimusprojekteja ja niin edelleen asteikolla 1–11. Asteikot ristiin- taulukoidaan. Opetuksen laadunvarmistusjärjestelmissä yksilön kyvyt arvioidaan asteikolla 1–5 palautejärjestelmäksi nimeytyssä keskinäisen tarkkailun ja yhteisöllisen kontrollin eetoksessa. Tutkimuksen laatujärjestelmät tilastoivat yksilöiden julkaisuja asteikolla 1–6. Tähän lukuun lisätään sitaatioindeksin kerroin, jolloin tutkimuksen vaikuttavuus saadaan kaavalla $N \Sigma$. Työajan kohdentamisen järjestelmässä ajankäytön kohteet kirjataan määrättyllä aikavälillä (tunneittain, päivittäin, viikoittain, kuukausittain, vuosittain).

Kirjanpito – väkivallan verho

Kirjanpidollinen moraaliperustuu siihen, että alhaisen numeron saaneen yksilön tai yksikön poistaminen yliopistosta on välttä-

mätöntä. Tätä moraaliperustetaan vetoamalla ihmisten haluun saada oikeudenmukaista arvostusta ja tunnustusta mm. lausein ”objektiiviset kriteerit yhteisen hyvän jakamiselle” tai ”hyvin tehty työ saa ansaitsemansa palkkion”. Yliopiston sisäisen järjestyksen uusi kirjanpidollinen moraaliteetti kiertyy näin lähes valtajärjestelmäksi, jonka ytimeen sijoittuu symbolinen väkivalta, oikeiksi ja välttämättömiksi perustellut leikkaukset, poistot, vähennykset, ulkoistukset ja lakkautukset.

Prosesseissa syntyy erilaisiin numeraalisiin asteikkoihin pilkottu ihminen ja yhteisö, joiden merkitys ja arvo koostuvat vaihtelevasti syntyvistä, milloin mitenkinkin käytettävien indikaattorien osoittamista luvuista. Yliopiston sisään syntyy tila, jossa jokaisen on asetettava haluamaan osaksi matemaattisia kaavoja ja laskuesimerkkejä. Prosessissa yliopistosta puhdistuvat totuuden ja sivistyksen ohella sellaiset kiusalliset ominaisuudet kuten vaikkapa ihmisten ikä, sukupuoli, etnisuus ja luokka-asema, puhumattakaan muista ihmisyyden merkityksistä: suruista, ystävyystunteista ja välittämisestä.

Leena Koski on Joensuun yliopiston sosiologian professori sekä sosiologian ja yhteiskuntapolitiikan oppiaineryhmän johtaja. Hän on tehnyt yliopiston ja kasvatuksen moraalisten järjestysten tutkimusta 1980-luvun puolivälistä lähtien. Hän on tutkinut yliopistoinstituution ja -kulttuurin muutosta mm. väitöskirjassaan *Tieteen tahtomana, yliopiston tekemänä: yliopiston sisäiset symboliset järjestykset*. Joensuun yliopisto 1993.

Brittiyliopistoissa ohjaajan ja ohjattavan välistä suhdetta valvotaan tiukasti ja yhä suurempi osa opiskelijoiden ajasta kuluu pakollisilla tutkijakursseilla. Samalla väitöskirjojen odotetaan valmistuvan entistä nopeammin.

Muutos on ollut nopea. Lontoon King's Collegessa ja Lapin yliopistossa työskentelevä *Julian Reid* väitteli itse vuosituhannen vaihteessa Lancasterin yliopistosta. Silloin ohjaamisen kulttuuri oli vielä hyvin vapaa.

– Väitöskirjan tekemistä ei säännelty juuri lainkaan. Ohjausprosessi riippui lähes täysin ohjaajan luonteesta, ja tyyli vaihtelivat laidasta laitaan, Reid sanoo.

Reidin mielestä tämä oli hyvä asia. Hän painottaa, ettei ole yhtä oikeaa tapaa ohjata. Ohjaajan roolista on erilaisia näkemyksiä, jotka soveltuvat eri tavoin eri ihmisille, aiheille ja tieteenaloille.

Byrokratiaa ja tuotteistusta

Britanniassa sekä ohjaajien että oppilaiden odotetaan täpärän ennalta määrättyihin kaavoihin.

– On pidettävä tarkasti kirjaa esimerkiksi ohjaajan ja ohjattavan välisestä vuorovaikutuksesta: kuinka usein olemme tavanneet, kuinka pitkään tapaamiset kestivät ja niin edelleen. Jo ensimmäisellä tapaamisella on allekirjoitettava lomake, joka muodollistaa suhteen, Reid kertoo.

Ohjaajan ja ohjattavan näkökulmasta toimintamallit tuntuvat järjettömiltä.

– Vain ihminen, joka ei ole koskaan ohjannut väitöskirjaa, voi kuvitella, että niin herkkä ja monitahoinen prosessi voisi perustua byrokraattiselle säätelylle!

Lisäksi opiskelijoiden on osallistuttava pakollisille tutkijakursseille. Jos yliopisto ei tarjoa kursseja, rahoitus vaarantuu. Siksi yliopistot ovat pullollaan ympäröityjä kursseja, joilla vastahankaiset opettajat opettavat vastahankaisia ja täysin eri aloilla työskenteleviä opiskelijoita.

Mutta tarvitaanko säätelyä myös siksi, että opiskelija – joka Britanniassa on usein opinnoistaan maksava asiakas – saisi taattua vastinetta ajalleen ja rahoilleen? Ajatus ei saa Reidiä innostumaan.

– Väitöstutkimuksen viehätys ja arvo liittyvät nimenomaan sen säätlemättömyyteen. Siihen asti koko elämä on kulunut kouluissa, joissa oppiminen perustuu kaavalle kuuntele, kysy, noudata neuvoja. Nämä oppimistilanteet antavat hyvin vähän tilaa luovuudelle ja itsenäiselle ajattelulle.

– Väitöskirjavaiheessa opiskelijalla on vihdoinkin vapaus päättää itse, mitä luet ja mitä teet omaksumallasi tiedolla. Ohjaajan tehtävänä on kannustaa ja avustaa opiskelijaa tämän vapauden harjoittamisessa.

Reid myöntää, että opiskelijan kannalta on hyvä, jos hä-

nellä on lisäksi mahdollisuus osallistua erilaisiin lukupiireihin, tutkimusseminaareihin ja kursseille. Niiden tulisi kuitenkin olla vapaaehtoisia ja orgaaninen osa yliopiston elämää, ei ylhäältä asetettuun pakeroon nojautuvia.

Aikaa ja vapautta luovuudelle

Suurin ongelma Reidin mielestä on kuitenkin se, että kasvavat paineet ovat jo nyt heikentäneet tutkimuksen laatua.

– Britanniassa sekä ohjaajien että opiskelijoiden odotetaan tinkivän tavoitteistaan, jotta valmistuminen ei venyisi. Sen sijaan että opiskelijoita rohkaistaisiin loistavaan ja omaleimaiseen työhön, heitä kehoitetaan hautaamaan turhat haaveet, jotta tutkimus olisi mahdollista toteuttaa kolmen, neljän vuoden puitteissa, hän pahoittelee.

Vaikka keskustelu ja käytäntö Suomessa ovat edenneet samaan suuntaan, Reid muistuttaa, että suomalaisilla on vielä paljon pelastettavaa.

– Täällä on yhä suhteellisen terve tutkimuskulttuuri ja akateemisia ihanteita arvostetaan. Britanniassa niistä on jo lähes luovuttu. Suomessa väitöskirjan sisältö on edelleen etusijalla ja sen valmistuminen saa viedä oman aikansa. Britanniassa yli viisi vuotta tutkimusta tehnyttä pidettäisiin jo valmiiksi epäonnistuneena.

Vuoden Suomessa ollut Reid painottaa, että hän voi kommentoida asiaa etupäässä Lapin yliopistosta käsin. Täällä oppilaille annetaan tarpeeksi tilaa ja aikaa ajatella. Muutamisissa muissa suomalaisyliopistoissa muutoksen merkit sen sijaan ovat näkyvillä.

– Olen tarkastanut niissä tuotettuja väitöksiä. Osa on kirjoitettu hutiloiden ja tuotu arvioitavaksi aivan liian aikaisin.

Oppia ohjaamisesta

Reidillä on neljä omaa väitösohjaajaa Lontoon King's Collegessa. Hän ohjaa heitä edelleen, omasta halustaan, vaikka asuu ja työskentelee Rovaniemellä. Yksi opiskelijoista on matkustanut kuluneen vuoden aikana Lappiin jo kahdesti ja viettänyt Rovaniemellä useita viikkoja CIMO:n myöntämän tutkija-apurahan turvin.

– Olen onnekas. Kaikki opiskelijani ovat erittäin lahjakkaita. Minä itse olen oppinut heiltä paljon, Reid kertoo tyytyväisenä.

Myös hänen omat muistonsa ohjatuksi tulemisesta entisen, vapaamman mallin aikana ovat lämpimät.

– Ohjaajani arvosti meitä tavattomasti ja loi meille vahvan tasa-arvoisuuden ja vapauden kokemuksen. Samaan yltäminen on todella haasteellista. Kyse on luonteenpiirteistä ja osasta ihmisen sisintä. Sitä ei voi opettaa tai tuottaa ylhäältä käsin. •

Laura Junka

Aika ajatella

Paineet opiskelijoiden ohjauksen yhdenmukaistamiseksi ovat kovat sekä meillä että maailmalla. Britanniaan verrattuna Suomessa on kuitenkin vielä paljon vapauksia, joita kannattaa puolustaa, toteaa kansainvälisten suhteiden professori Julian Reid.

Haasteena kilpailukyky ja vaikuttavuus

Rehtori Mauri Ylä-Kotola käsitteli Lapin yliopiston 30. lukuvuoden avajaispuheessaan yliopistojen nykyhaasteita: kansallista ja kansainvälistä kilpailukykyä sekä alueellista ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Ylä-Kotola totesi, että Lapin yliopiston kansallista kilpailukykyä voidaan arvioida tarkastelemalla yliopiston suhteellista osuutta koko maan koulutuksesta yliopiston edustamilla aloilla.

– Tässä Lapin yliopisto menestyy varsin hyvin: oikeustieteen alalla yliopisto kouluttaa joka neljännen suomalaisen juristin, taideteollisella alalla jopa 40 prosenttia alan yliopistokoulutetuista, 13 prosenttia yhteiskuntatieteilijöistä sekä 8 prosenttia kasvatustieteilijöistä.

Kansainvälinen kilpailukyky tieteellisessä tutkimuksessa rakentuu tulevaisuudessa Ylä-Kotolan mukaan edellä mainitulle riittävän vahvalle osuudelle kansallisesta koulutuksesta sekä erikoistumiselle erityisesti ns. post doc -tutkimuksessa.

– Lapin yliopiston strategiassa vuodelle 2020 on määritelty yliopiston yhteisiksi tutkimuksen profiilialoiksi arktisen ja pohjoisen ihmisen, yhteiskunnan ja ympäristön sekä näiden vuorovaikutuksen tutkimus sekä kansainvälinen matkailun tutkimus.

Vaikuttavuuteen Lapin yliopisto pyrkii jo toiminta-ajatuksessaan Pohjoisen puolesta – maailmaa varten.

– Meiltä valmistuneet sijoittuvat eri puolille Suomea palvelemaan koko suomalaista yhteiskuntaa. Lisäksi yliopiston merkitys Rovaniemelle on noin 8 000 ihmisen luokkaa. Henkinen merkitys Lapille on toivoaksemme vieläkin suurempi, Ylä-Kotola totesi. ●

Sari Väyrynen

◀ Storgårds Stockhausenin lumoissa

Yliopiston avajaisissa kuultiin saksalaisen *Karlheinz Stockhausenin In Freundschaft* viulisti ja kapellimestari *John Storgårdsin* tulkitsemana. Viime vuonna edesmennyt Stockhausen oli aikamme merkittävimpiä ja kiistellyimpiä säveltäjiä, jonka yli 200 teoksen tuotannossa yhdistyvät elektronisen musiikin mahdollisuuksien tutkiminen, sarjallisuus, teatralisuus ja mystiikka.

Säveltäjän omien sanojen mukaan hänen sävellyksensä tutkivat musiikin akustisia ja psykologisia vaikutuksia ja mahdollisuuksia. Vaikka Stockhausen on tunnettu erityisesti elektronisen musiikin uranuurtajana, hän käytti sävellyksissään myös akustisia soittimia. Useat sävellykset tarjoavat soittajille paljon vapauksia.

Näin myös *In Freundschaft*, jonka ideana on, että se voidaan esittää vaihdellen eri soolo-instrumenteilla. Stockhausen sävelsi sen syntymäpäivälahjaksi klarinetisti *Suzanne Stephensille* 1977. Säveltäjälle tyypillisesti tähänkin teokseen on kirjoitettu esitysliikkeitä muusikolle.

John Storgårds toteutti upeasti säveltäjän ajatukset erottumisesta ja lähestymisestä sekä suhteesta yhteiseen ja jatkuvaan keskukseen. Kahdessa kohdassa Storgårds heittäytyi entusiastisiin kadensseihin. Toteutus oli laadukas ja viimeistelty koreografialla myöten.

Stockhausenin musiikki on monitasoista ja ansaitsee tarkemman tutustumisen, mutta toisaalta myös ilman ennakkotietoja mukaan voi heittäytyä avoimin mielin ja korvin.

Susanna Parikka

Sari Väyrynen

Tutkijaksi maailmalle

Lapin yliopiston Arktisessa keskuksessa saatu tutkimuskoulutus ja -kokemus avaavat nuorille arktisten ilmiöiden tutkijoille ovia mielenkiintoisiin kansainvälisiin tehtäviin. Maailmalle vetävät myös perhesiteet ja vähäinen tutkimusrahoitus Suomessa.

Tutkijan työhuone alkaa olla tyhjä haastatteluhetkellä: enää pari laatikkoa ja tietokone peittävät näkymää syksyiselle Ounasjoelle. Tanskalaista geofysikkoo ja jäätikkötutkijaa *Aslak Grinstedia* (kuvassa oikealla) odottaa tutkijan pesti Kööpenhaminan yliopiston Niels Bohr -instituutissa.

– Odotan paluuta kotiin Tanskaan ainakin yhtä paljon kuin uutta mielenkiintoista työtä Grönlannin jään virtaus-ten mallinnuksen parissa. Grönlannin jäätiköiden sulaminen ja virtaukset vaikuttavat merenpinnan tasoon, jonka vaihtelulla voi olla dramaattisia maailmanlaajuisia seurauksia, tutkija puntaroi.

Kuuden Arktisessa keskuksessa vietetyn vuoden aikana Grinsted työsti marraskuussa 2006 valmistunutta väitöskirjaansa jäätikköjen mallinnuksen ja aikasarja-analyysin menetelmistä. Eri projekteissa hän loi lisäksi Etelämantereen jään virtauksista matemaattisia malleja, kehitti jäänäytteiden analysointimenetelmiä sekä mallinsi merenpinnan vaihtelua ja pinnanvaihtelun syklejä nyt ja menneisyydessä.

– Pyrin kehittämään tilastotieteellisiä ja matemaattisia menetelmiä, joiden avulla voidaan tulkita entistä paremmin olemassa olevaa, runsaslukuista tutkimusdataa ilmastosta

ja jäätiköistä, kuten lämpötila-aineistoja, erilaisten tutkimustausten tuloksia ja kemiallisia aineistoja jääkairauksista, Grinsted kertoo.

Kokemus vie kiinnostaviin tehtäviin

Grinstedin pitkäaikainen työtoveri ja toinen Arktisen keskuksen jään ja ilmastomuutoksen tutkimusryhmän kasvatti, jäätikkötutkija *Anna Sinisalo* työskentelee nykyisin Oslon yliopiston geotieteiden laitoksella. Marraskuussa 2007 hyväksytyn väitöskirjansa Sinisalo teki Arktisessa keskuksessa ja Oulun yliopistossa Etelämantereen sinisen jään alueiden tutkimisen geofysikaalisista menetelmistä.

– Ilmastomuutoksesta tarvitaan luotettavaa asiantuntijatietoa. Kehitimme tapoja kerätä tietoa ilmaston vaihteluista ja ilmastohistoriasta Etelämantereen sinisen jään alueita hyödyntäen. Alueilta voidaan kerätä hyvin tarkkaa ja ainutlaatuista tietoa ilmastosta, Sinisalo sanoo.

Sekä Grinsted että Sinisalo kiittelevät Arktisen keskuksen ilmastomuutoksen tutkimusprofessori *John Moorelta* saamaansa tieteellistä ohjausta.

– Välitön ilmapiiri mahdollisti keskustelun ja jatkuvan palautteen. Lisäksi työyhteisö oli hyvin tutkimusorientoitunut, Grinsted havainnollistaa.

Molemmat arvostavat myös saamaansa kenttätyökoke- musta, jota kertyi tutkimusprojekteihin kuuluvissa retkikunnissa Etelämantereelle ja Huippuvuorille.

– Kenttäkokemus oli varmasti yksi tärkeimmistä syistä siihen, että minut valittiin nykyiseen tutkimusprojektiin,

jossa keräämme muun muassa uutta tietoa sademääristä Etelämantereen ylätasangolta sekä vertaamme satelliittikuvia ja jäätikön pinnalta kerättyä aineistoa toisiinsa. Näin pyrimme kehittämään satelliittikuvien avulla tehtävää tutkimusta, Sinisalo sanoo.

Työskentely suuressa kansainvälisessä tutkimushankkeessa on Sinisalon toteutunut haave.

– Arktisessa keskuksessa sain osallistua tutkimuksen lisäksi monenlaisiin muihin projekteihin, mikä toi työhön vaihtelua ja mistä uskon olevan hyötyä tulevaisuudessa. Mutta nyt nautin siitä, että voin keskittyä vain tutkimukseen.

Rahoituksen puute ajaa ulkomaille

Syy ulkomaille lähtöön voi olla myös raha – tai sen puute. *Mats Granskog* (kuvassa vasemmalla) on työskennellyt kolme vuotta Suomen Akatemian tutkijatohtorina Arktisessa keskuksessa tutkien merijäätä ja sen sulamisen vaikutuksia muun muassa Pohjois-Kanadassa ja Eteläisellä valtamerellä.

– Esimerkiksi Pohjoisen jäämeren merijää sulaa, mutta vielä ei tiedetä, mitä sulamisesta tarkkaan ottaen seuraa. Selvitän, kuinka muutokset merijään ominaisuuksissa vaikuttavat erilaisiin biogeokemiallisiin prosesseihin, kuten hiilen kiertoon meren ja ilman välillä, ja siten meren ekosysteemin toimintaan. Yksittäiset prosessit auttavat ymmärtämään askel askeleelta laajempia prosesseja, kuten ilmastonmuutosta, Granskog kertoo.

Arktiseen keskukseseen Granskog tuli 2000-luvun alussa, jolloin hän teki väitöstutkimustaan Helsingin yliopiston vetämän Lumen ja jään tutkijakoulun rahoituksella. Rahoituskaudet kuitenkin lyhenivät väittelyn jälkeen. Granskog kritisoikin suomalaista tutkimusrahoitusjärjestelmää. Tohtoreita koulutetaan vuosittain 1 500, mutta idea siitä, mitä heillä sitten tehdään, puuttuu.

– On kuin ajaisit moottoritiellä ajokorttitta ilman nopeusrajoituksia kunnes saat ajokortin eli väitteet. Oikeastaan vastaväitelteen tutkijan ainoa oikea itsenäinen rahoitusmahdollisuus on apurahojen lisäksi Suomen Akatemian tutkijatohtorius, jonka saa vain minimaalisen pienen osa hakijoista ja jonka voi saada vain kerran. Tutkijan tie muuttuu kärrypoluksi silloin kun hän olisi aktiivisimmillaan ja tuotteliain. Joten on pakko lähteä merta edemmäs kalaan.

Granskog jatkaa merijään tutkimusta lokakuusta lähtien Tromssassa napa-alueiden tutkimukseen erikoistuneessa Norsk Polarinstituttissa vakituisena erikoistutkijana.

– Suomesta olisi tuskin löytynyt tutkimukselleni uutta pysyvämpää rahoitusta, ja jatkuvaan uuden rahoituksen hakemisen oravanpyörään en halunnut ryhtyä. Norjassa on todellista poliittista tahtoa panostaa ainakin arktiseen tutkimukseen, mikä voi johtua maan poliittisista ja taloudellisista intresseistä jäädä vapautuvalla Pohjoisella jäämerellä. Suomessa tutkimus ja tutkijan ura muistetaan juhlapuheissa, mutta puheet luovat vain valoisia mielikuvia, eivät kohenna todellisuutta, Granskog tuumii.

Suomalaista tutkimusrahoitusjärjestelmää tulisi nuoren tutkijan mielestä muuttaa siten, että tarjolla olisi jatkuvuutta. Sen sijaan että tuotetaan liukuhihnalla tohtoreita, pitäisi panostaa jo väitelleisiin tutkijoihin huomattavasti nykyistä enemmän.

– Yksittäiset yliopistot ovat tehneet kosmeettisia korjauksia tutkimusrahoitukseen perustamalla tutkijantohtorin virkoja, mutta oikeastaan vinoumien poisto ei kuulu niille vaan yleiseen tiedepolitiikkaan, jota johtaa viime kädessä eduskunta ja ministeriöt, Granskog muistuttaa.

– Suomeen olisin jäänyt, jos rahoitus olisi sen suonut ja olisi osoitettu, että päteviä tutkijoita oikeasti arvostetaan muutenkin kuin juhlapuheissa, Granskog kiteyttää. ●

Maria Huhmarniemi
Kuvaamataidon
lehtori
Taiteiden tiedekunta

Taide tieteen popularisoijana

Suomen biotaiteen seura perustettiin Kilpisjärven biologisella asemalla toukokuussa 2008. Paikalla oli taiteilijoiden ja tutkijoiden lisäksi opetusministeriön ja Lapin yliopiston edustajia. Yhdistys määritteli biotaiteen monitieteiseksi taiteen ja tieteen rajapinnassa tapahtuvaksi ilmaisuksi. Siinä hyödynnetään taiteen ja luonnontieteiden menetelmiä, luonnonprosesseja, orgaanista ainesta ja luonnontieteellistä tutkimustietoa. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää biotaidetta ja herättää biotieteisiin, -teknologiaan ja etiikkaan liittyvää keskustelua.

Tapaamisessa pohdittiin biotaiteen tehtäviä, joita ovat esimerkiksi ihmisen luontosuhteen ja etiikkaan liittyvien kysymysten käsittely. Biotaiteilijat herättävät usein keskustelua käyttämällä menetelmiä, jotka ovat hyväksytyjä luonnontieteellisessä tutkimuksessa tai lääke- ja elintarviketuotannossa mutta paheksuttuja taiteessa. Menetelmät mahdollistavat mm. etiikkaan liittyvien kysymysten esiin nostamisen käsin kosketeltaviksi. Taiteilijat, jotka kutsuvat itseään biotaiteilijoiksi tai biologiaa soveltaviksi taiteilijoiksi, ovat usein opiskelleet kasvi-, eläin- tai ihmisbiologiaa ja työskentelevät usein yhteistyössä luonnontieteilijöiden kanssa. Teoksen tekeminen voi olla solu-, home- tai bakteeriviljelyä, kasvien jalostusta tai hyönteisten kasvatusta poikkeavissa olosuhteissa.

Kilpisjärven tapaamisessa biotaiteen tehtäväksi nähtiin mm. tieteen tulosten välittäminen suurelle yleisölle. Taiteen avulla tutkimustieto voidaan tuoda esille suurelle yleisölle esteettisessä, vaikuttavassa ja kokijaa syvältä puhuttelevassa muodossa. Kilpisjärven tapaamisen yhteydessä toteutettiin videoneuvottelu Portugalin Portoon. Kysimme kansainvälisiltä biotaiteilijoilta, miten he suhtautuvat tieteen popularisointiin. Kysymys sai taiteilijat virnuilemaan, supisemaan ja vastaamaan, että taide ei popularisoi vaan polemisoi, kritisoi ja kärjistää. Biotaiteilijat korostivat perinteistä taiteen riippumattomuutta ja taiteen ehdoilla toimimista.

Vastaukset herättivät kysymysryöpyn: Miksi taiteilijat haluavat niin usein omaksua ulkopuolisen kommentaattorin ja vastarannankiiskun rooliin, jäävätkö taiteen vaikutusmahdollisuudet tieteen kumppanina hyödyntämättä, eikä taiteen menetelmiä voi käyttää vastuulliseen ja eettiseen tutkimukseen ja toimintaan?

Ilmastonmuutos on noussut nykytaiteessa ajankoh-
taiseksi aiheeksi. Esimerkiksi Coloradossa vuonna 2006 toteutetussa Weather Report: Art and Climate Change -näyttelyssä taiteilijat työskentelivät yhdessä luonnontieteilijöiden kanssa. Yhteistyön tuloksena syntynyt näyttely kertoi ilmastonmuutoksen vaikutuksista ja vaihtoehtoista energiantuotannosta. Sen tavoitteena oli lisätä

tiedostamista, keskustelua ja toimintaa ympäristöasioiden puolesta.

Pohjoismainen kulttuurirahasto on valinnut tämän vuoden pohjoismaiseksi näyttelyksi IMPACT – Art in the age of climate change -näyttelyn, joka avataan Kööpenhaminassa ensi vuonna järjestettävässä YK:n ilmastohuippukoukussa. Näyttelyn toteuttaneet taiteilijat ovat maailman innovatiivisimpia mediataiteilijoita, jotka esittävät tulkinsa ilmastohaasteesta yhdessä tutkijoiden, ympäristöasiantuntijoiden sekä taide- ja kulttuurikriitikoiden kanssa.

Ilmastonmuutosta käsittelevien nykytaidenäyttelyiden tavoitteena on kertoa, miten me vaikutamme ilmastonmuutokseen ja miten me voimme osallistua ongelman ratkaisemiseen. Taideteokset visualisoivat, havainnollistavat ja tunteellistavat ympäristössä tapahtuvia muutoksia. Luonnontieteilijä-taiteilija-työparit voivat tuottaa vaikuttavia puheenvuoroja ympäristön tilasta sekä kommentoida luontoa hyväksikäyttävää tutkimusta ja tuotekehitystä. Luonnontieteilijöiden ja taiteilijoiden töiden rinnalla olisi kiinnostavaa nähdä tulkintoja myös ilmastonmuutoksen sosiaalisista ja kulttuurisista vaikutuksista. Syntyisikö taiteilijoiden, psykiatrien, kasvatustieteilijöiden ja kulttuurintutkijoiden yhteistyönä teoksia, jotka innostaisivat ja sitouttaisivat ihmisiä ympäristöaktivismiin?

Ruohonjuuritason solidaarisuustyötä

Marketta Alakurtti matkusti kahdenksanvuotiaana Saijan kylältä ensimmäistä kertaa Sallan kirkonkylälle ja luuli tulleensa keskelle maailman napaa, koska Sallassa oli jopa kakkerroksisia taloja. Idässä, rajan takana siinsivät Rohmoivan huiput ja lienee sitä perua, kun Marketta on aina halunnut katsoa kauas, rajojen taakse kaukomaille.

– 1960-luvun lopulla opiskelin Moskovassa pari vuotta. Moskovassa huomasin, että Salla ei ole maailman napa, sillä komsomolkoulussa, jossa opiskelin, oli opiskelijoita lähes 60:stä eri maasta. Moskovasta muutin miehen mukana Pohjois-Argentiinaan sokeriruokomaakuntaan. Sieltä siirryin Buenos Airesiin, jossa asuin kaksi vuotta.

Katolisessa ja sotilasdiktatuurin hallitsemassa Argentiinassa Marketta oppi ymmärtämään kansainvälisen solidaarisuustyön merkityksen entistä paremmin sekä argentiinalaisen perheen ja tangon lisäksi myös jalkapallon salat.

– Seuraan jalkapalloa edelleen ja varsinkin Argentiinassa matsin kuunteleminen radiosta oli elämys, joka soi korvissa pitkään matsin jälkeen. Argentiinassa perheen merkitys oli suuri, koska siellä ei juuri muuta sosiaaliturvaa ollutkaan. Perheeseen kuuluivat vanhempien lisäksi isovanhemmat, sedät, tädit ja enot. Lapset olivat kaikkien yhteisiä. Tästä varsin kirjavasta kokonaisuudesta oli löydettävä oma paikkansa.

Buenos Airesista Marketta muutti takaisin Sallaan ja sieltä Rovaniemelle 1974. Matka maailma ääriin oli kestänyt kuusi vuotta. Rovaniemellä Marketta jatkoi kansainvälistä solidaarisuustyötä toimimalla mm. chileläisen pakolaisperheen kotiuttajana Suomeen. Sitten hän toimi myös nicaragualaisen sairaanhoitajaksi opiskelevan naisen tukihenkilönä. Kansainvälisyys merkitsee Marketalla toimintaa ruohonjuuritasolla, aitoa välittämistä ja toisesta ihmisestä huolehtimista.

– Kansainvälisyys on paljolti vielä julistusten tasolla ja käytännössä voi törmätä suuriin ennakkoluuloihin. Oikea kansainvälisyys on ihmisten välistä jokapäiväistä kanssakäymistä. Maailma on opettanut minulle, että ihmiset ovat erilaisia ja he saavat olla sitä.

Hallintosihteeri Marketta Alakurtti on tehnyt pari matkaa myös Kuubaan. Hän on ollut Kuubassa työprikaatissa ja pioneerileirillä suomalaisen valtuuskunnan johtajana. Pioneerileirin avajaisissa Marketta tapasi sattumalta *Fidel Castron*.

– Ay, rubia, te quemaste tu nariz, Fidel totesi.

Olli Tiuraniemi

> Marketan linkit

www.fclynx.net – rovaniemeläinen jalkapalloseura

www.instituto-picasso.com – espanjan kielen koulu Malagassa

www.kuubaseura.fi – Suomi-Kuuba-seuran kotisivut

Väitökset

www.ulapland.fi > uutisarkisto

Vastuu terroriteoista ulottuu yhä laajemmalle

Oikeustieteen kandidaatti, valtiotieteen maisteri *Marja Lehdon* väitöskirjassa tarkastellaan terrorismirikoksia koskevaa kansainvälistä sääntelyä ja siihen kohdistuneita muutoksia viimeisten 10–15 vuoden aikana: huomion siirtymistä varsinaisista terroriteoista terrorismin tukimuotoihin ja niitä koskeviin ennaltaehkäiseviin toimiin.

– Kansainvälisiin sopimuksiin perustuvat kriminalisoinnit eivät kohdistu enää yksinomaan varsinaisiin terroritekoihin vaan myös niiden suunnitteluun, valmisteluun ja rahoitukseen, Marja Lehto sanoo.

YK:n turvallisuusneuvosto on noussut keskeiseksi toimijaksi kansainvälisessä terrorisminvastaisessa yhteistyössä. YK on ottanut käyttöön uuden henkilökohtaisen kansainvälisen vastuun muodon, jota sovelletaan laajasti terroristijärjestöjä lähellä oleviin tahoihin.

– Vastuun laajentaminen yhä etäisempiin henkilöryhmiin ja tekemuotoihin on kansainvälisessä rikosoikeudessa saanut oikeutuksensa kaikkein vakavimpien rikosten järjestelmällisestä ja laajamittaisesta luonteesta, jonka vuoksi ne poikkeavat yksilörikoksista. Kehitys heijastaa sitä, että käsitys kansainvälisestä terrorismista turvallisuushkana on muuttunut.

Myös valtioiden yleinen velvoite estää ja torjua terroritekojen valmistelua alueellaan on saanut uutta sisältöä ja täsmentynyt uusien velvoitteiden ja niiden toimeenpanon kansainvälisen valvonnan kautta.

– Kehitys sisältää ristiriitaisia elementtejä: samalla kun näkemykset terrorismin määritelmästä kansainvälisenä rikoksena ovat lähentyneet toisiaan, terrorisminvastaiset toimet kohdistuvat yhä välillisempiin ja väljemmin määriteltyihin tekemuotoihin.

– Kun sanktioitaan yhä etäisempiä terrorismin tukimuotoja, siirrytään samalla

alueille, joilla rajanveto lailliseen toimintaan käy entistä vaikeammaksi. Ennaltaehkäisy on perusteltua, mutta samalla yksilöihin kohdistuvien toimien erityiset oikeusturvavaatimukset tulee ottaa huomioon.

Väitöskirjassa käsitellään myös valtion vastuun uusia tulkintoja syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeen.

– Viime aikoina on keskusteltu paljon siitä, tulisiko terrorismi käsitteellistää poliittiseksi rikollisuudeksi, joka on rinnastettavissa kaikkein vakaviimpiin kansainvälisiin rikoksiin vai yksityistyneeksi sodankäynniksi, johon on asianmukaista vastata voimatoimin. Tutkimukseni lähtökohtana on ollut rikosoikeudellisen lähestymistavan puolustus, Lehto sanoo.

Väitös 16.5.2008

Marja Lehto: *International Responsibility for Terrorist Acts – A Shift Towards More Indirect Forms of Responsibility*

Euroopan valtiot epäonnistuneet yksilöiden ja ryhmien integroimisessa yhteiskuntaan

Oikeustieteen kandidaatti *Merja Pentikäisen* väitöstutkimuksen mukaan erityisesti talouden arvoja painottava Euroopan unioni on epäonnistunut linjakkaana ihmisoikeustoimijana. Käytännön esimerkkinä hän mainitsee EU:n heikon vähemmistöpolitiikan, mikä on näyttänyt Suomeakin koskettavana romanikerjäläiskysymyksenä. Yleisesti EU näyttäytyy toimijana, joka antaa heikosti suojaa erityisen haavoittuvassa asemassa oleville ihmisille, kuten romaneille ja ihmiskauden uhreille.

–Yleinen EU:n normeihin liittyvä ongelma on se, että ne luovat jakoa EU-kansalaisten ja ei-EU-kansalaisten välille. Erot

eri ryhmiin kuuluvien ihmisten oikeuksissa jättävät monet ei-EU-kansalaiset erittäin epävarmaan ja haavoittuvaan asemaan, minkä vuoksi heidän oikeudellisen aseman vahvistaminen on tärkeää. EU:n nykyiset politiikkalinjaukset ruokkivat omalta osaltaan laitonta maahanmuuttoa ja ihmiskauppaa, Merja Pentikäinen sanoo.

Pentikäisen mukaan Euroopan valtioiden näkyvästi ylläpitämä erottelu vanhoihin ja uusin vähemmistöihin tulisi purkaa.

– Euroopassa on tärkeää antaa myös normatiivisella tasolla selkeä signaali siitä, että myös uudempiin, maahanmuuton myötä syntyviin ryhmiin kuuluvien ihmisten kulttuureja arvostetaan. Toisaalta suvaitsevaisuudellekin tarvitaan rajat. Kaikkea ei pidä arvostaa tai suvaita. Suvaitsevaisuuden rajoista tarvitaan selkeämpiä linjauksia.

Pentikäinen arvostelee myös nykyistä ryhmien identiteettejä korostavaa, ihmisoikeusnormeihinkin kirjattua politiikkalinjausta, koska se voi johtaa ryhmien väliseen kilpailuasetelmaan ja ryhmien vastakkainasetteluun. Linjaus hämärtää sitä tosiasiaa, että yksilöillä on käytännössä useita identiteettejä ja eri ryhmiin kuuluvat yksilöt jakavat samoja identiteettipiirteitä.

– On tärkeää, että yhteiskunta ei jakaudu erillisiin identiteettiryhmiin, jotka korostavat ryhmien välisiä eroja. Erityisen ongelmallisia ovat etniseen ja uskonnolliseen identiteettiin liittyvät rajanvedot, Pentikäinen sanoo.

Väitös 30.5.2008

Merja Pentikäinen: *Creating an Integrated Society and Recognising Differences: The Role and Limits of Human Rights, with Special Reference to Europe*

Anoreksiasta toipuminen

Kasvatustieteen maisteri *Marika Savukosken* väitöstudiumuksessa tarkastellaan anoreksiasta selviytymistä. Savukosken mukaan anoreksiaa sairastavien hoidossa tulisi tukea yksilöllisiä selviytymispolkuja, kiinnittää huomiota henkiseen tukeen, tarjota mahdollisuuksia vertaistukeen sekä auttaa anorektikkaa valjastamaan omat sisäiset voimavaransa sairaudesta selviytymiseen.

– Anoreksian aiheuttamasta elämänekriisistä selviytyminen on henkisen kasvun paikka. Jokaisen selviytyjän tarina on yksilöllinen, mutta selviytymistä edistää positiivisten asioiden esiin nostaminen, sairastuneen kokonaisvaltainen tukeminen sekä vaikeuksien ja ongelmien ratkominen, Marika Savukoski sanoo.

Anoreksian hoidossa korostetaan Savukosken mukaan liikaa painon seuranta henkisen tuen sijasta.

– Esimerkiksi psykoterapian pitkät jonnnot hidastavat anoreksiasta selviytymistä ja toisaalta vertaistukiryhmiä on tarjolla liian vähän. Hoitosuunnitelmaa tehtäessä ammattiauttajien tulisi kuunnella nykyistä enemmän anorektikon yksilöllisiä tarpeita ja myös anorektikon perhettä. Anorektikko tarvitsee selviytyäkseen monipuolista ammattiauttajien, perheen ja lähipiirin sekä muiden kasvattajien tukea.

Koulussa anorektikon selviytymistä edistää opettajan positiivinen ja kannustava suhtautuminen. Luokanopettajana toimiva Savukoski peräänkuuluttaakin tunteita ja kehittävä oppimiskokonaisuuden sisällyttämistä opetussuunnitelmiin.

– Tunnetaitojen opettaminen ja oppiminen koulussa antaisivat lapsille ja nuorille paremmat eväät selviytyä elämän karkoista.

Savukoski tunnisti tutkimuksessaan kolme erilaista selviytyjän tyyppitarinaa. Itsellisen selviytyjän selviytymisstrategiassa korostuvat oma-aloitteisuus hoitoon haakeutumisessa, uskallus kohdata uusi elämä vaikeuksineen sekä halu luopua anoreksiasta. Täydellisyyttä tavoitteleva selviytyjä pyrkii selviytymään sairaudestaan vahvan oman tahdon ja terveenä pysymisen halun

avulla. Apuun turvautuva selviytyjätyyppi rakentaa oman minäkuvansa uudelleen lähipiirin tuen ja ammattiavun turvin.

Väitös 6.6.2008

Marika Savukoski: *Vapaaksi anoreksian kahleista. Narratiivinen tutkimus selviytymispoluista*

Uusi johtamismalli tieto- ja viestintätekniikan omaksumiseen

Terveystieteiden maisteri *Sirkka Saranki-Rantakokkon* väitöstudiumuksessa on kehitetty uusi johtamismalli, joka jäsentää ja tukee tieto- ja viestintätekniikan opetuksen johtamista ammattikorkeakoulussa.

Sirkka Saranki-Rantakokkon mukaan tieto- ja viestintätekniikan käytön omaksuminen opetukseen voi osoittautua odotettua vaikeammaksi. Se edellyttääkin tietoisia muutoksen johtamista.

– Johtajan tulee tiedostaa TVT-opetuksen käytön omaksuminen syvälliseksi muutokseksi. Se edellyttää johtajan osallistumista, johtamisen käsittelyä yhteisöissä sekä yhteisöjen osaamisen hallintaa. Käytännössä se on johtamisen käsittelyä, henkilöstön osallistumisen tukemista, rakenteiden luomista ja kehityksen arviointia.

TVT-opetuksen käytön omaksuminen ammattikorkeakoulussa perustui paljolti yhteisölliseen näkemykseen. Opetuksen käytön todettiin edistyneen ja siihen kohdistuneen vastustuksen vähentyneen yhteisen käsittelyn myötä. Saranki-Rantakokkon mukaan muutoksen johtamisessa tuleekin rohkaista ihmisiä osallistumaan ja esittämään mielipiteitään, mikä mahdollistaa myös asioiden henkilökohtaisen käsittelyn ja sitoutumisen.

– Ylimmän johdon innostus tai kehittäjän tekemä työ eivät korvaa keskijohdon ja asiantuntijoiden osallistumista. Keski-johdolla tarkoitetaan ammattikorkeakoulun toimialajohtajia ja koulutuspäälliköitä, asiantuntijoilla lähinnä yliopettajia. Ammat-

tikorkeakoulun toimialoilla oli erilaisia tavoitteita, jotka edellyttivät asioiden käsittelyä toimialoilla ja niiden työyhteisöissä. TVT-opetuksen käytön omaksuminen etenkin parhaiten juuri aloilla, joilla johto osallistui aktiivisesti kehittämistyöhön.

– Kehittämäni johtamismalli perustuu opetuksen käytön muutokseen ja sen johtamiseen liittyvien ongelmien ja ilmiöiden paljastamiseen ja ratkaisuun, Saranki-Rantakokko sanoo.

Väitös 13.6.2008

Sirkka Saranki-Rantakokko: *Luokkahuoneista verkostomaiseen virtuaaliopetukseen – Tutkimus muutoksen johtamisesta ammattikorkeakoulussa*

Paikallisuus ja alueet nuorten mielikuvissa

Kasvatustieteen maisteri *Anne K. Ollila* tarkastelee väitöskirjassaan kemijärveläisten, kittiläläisten ja itähälsinkiläisten nuorten käsityksiä alueista, menestyksestä ja syrjäytymisestä sekä näiden keskinäisistä vaikutussuhteista. Tutkimus perustuu 15–16-vuotiaiden yhdeksäsluokkalaisten peruskoululaisten kirjoitelmiin ja nuorten kanssa käytyihin ryhmäkeskusteluihin.

Ollilan mukaan asuinpaikka ja paikallisuus muokkaavat monin tavoin nuoren elämää. Esimerkiksi tavat puhua alueista julkisuudessa toistavat ja rakentavat stereotyyppioita, joiden tuottamien mielikuvien kautta alueita tarkastelevat sekä ulkopuoliset että kyseisellä alueella elävät ihmiset.

– Paikallisuus herättää ihmisissä monenlaisia, usein stereotyyppisiä mielikuvia. Myös nuoret tuntevat ja toistavat stereotyyppisiä aluekäsityksiä ja kerrontaa, Ollila sanoo.

Paikallisuuteen ja alueisiin liitettyjen mielikuvien merkitys nuorten tulevaisuutta koskevien valintojen sekä menestyksen mahdollisuuksien ja syrjäytymisen syiden hahmottelussa on erittäin keskeinen.

– Nuoret ottavat alueet haltuunsa erilaisilla kerronnallisilla keinoilla, joista

olennaisimmaksi nousee tulevaisuus- ja muuttopuhe. Kemijärvellä, Kitilässä ja Itä-Helsingissä asuvat nuoret sijoittavat tulevaisuuden toiveensa ja suunnitelman- sa kotiseutunsa tai asuinalueensa ulkopuolelle. Tämä avaa nuorelle tilaa kertoa itsestään tulevaisuuden menestyjänä, Olli-la sanoo.

Väitös 13.6.2008

Anne K. Ollila: *Kerrottu tulevaisuus – alueet ja nuoret, menestys ja marginaalit*

Hyvinvointialojen opettajien työnkuvaa tulisi selkiyttää

Kasvatustieteen lisensiaatti *Kaisa Turpeenniemi* väitöstudiumuksessa selvitti ammattikorkeakoulussa työskentelevien sosiaalialan, hoitotyön ja kuntoutusalan opettajien työstressiä ja niiden aiheuttamia. Kyselytutkimukseen vastanneista yli kolmannes koki olevansa erittäin stressaantunut.

Eniten paineita opettajille aiheuttivat lähes 50-tuntiset työviikot, työ- ja kotiasioiden yhteensovittaminen, vaikutusmahdollisuuksien puute työn suunnittelussa, keskeneräisyyden tunne, jatkuva kiire sekä jatkuvat muutokset. Opettajat ovat olleet mukana kehittämässä ammattikorkeakoulua ja samalla he ovat kouluttautuneet alati kasvaneiden pätevyysvaatimusten mukaisesti. Lisäksi työnkuva on laajentunut opetustoiminnasta aluekehitystoimintaan sekä tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

– Työstä johtuvat paineet lisääntyvät, mikäli opettajilla ei ole mahdollisuutta olla mukana määrittelemässä omaa täydennyskoulutustarvettaan. Lisäksi opiskelijat olettavat, että opettajan on oltava saatavilla koko ajan. Saavutettavuus-ajattelun myötä opettaja kokee työn ja vapaa-ajan rajan hämärtyneen, mikä aiheuttaa myös stressiä, Kaisa Turpeenniemi sanoo.

Toisaalta peräti 85 prosenttia kyselyyn vastanneista opettajista oli tyytyväisiä työhönsä.

Stressiä lievittävät opetustyön arvostus,

selkeä työn ja vapaa-ajan välinen raja, opettajan mielipiteiden huomioiminen ammattikorkeakoulujen kehittämisessä sekä ongelmien ratkaisutaito. Myös työskentely opiskelijoiden kanssa näyttää antavan opettajille voimia arjen työssä.

– Opettajat selviytyvät stressistä organisoimalla työtään uudelleen, sosiaalisen tuen ja vapaa-ajan avulla sekä suhtautumalla asioihin realistisesti. Opettajat eivät käyttäneet stressinhallintaansa vetäytymistä, lääkkeitä tai päihteitä, Turpeenniemi toteaa.

Väitös 18.6.2008

Kaisa Turpeenniemi: *Siedä olevaa, muuta tulevaa. Hyvinvointialojen opettajien stressin kokeminen*

Henkilökohtaiset valokuvat paljastavat sosiaalisia draamoja

Taiteen maisteri *Mari Mäkirannan* väitöstudiumuksessa vuosina 1975–1980 syntyneet naiset kertovat itsestään ja elämästään valokuvien avulla. Tutkimuksen perusteella yksityiset ja julkiset kuvat limityivät vahvasti toisiinsa. Kuvilla on valtaa, sillä ne muokkaavat yksilöiden käsityksiä muun muassa ihanteellisesta ulkonäöstä, tavoiteltavista sosiaalisista suhteista ja perhemalleista.

– Esimerkiksi kulttuuriset naiskuvat vaikuttavat vahvasti paitsi henkilökohtaisiin valokuviiin myös käsityksiin itsestä, Mäkiranta toteaa.

Tutkimus osoittaa, että samalla kun omaelämäkerrallisiin valokuviiin nivoutuu kulttuurisesti jaettu ja hyväksytty kertomuksia esimerkiksi lapsuudesta, kuvat houkuttavat esiin myös kulttuurisia tabuja ja vaihtoehtoisia kertomuksia.

– Kuvat esittävät usein ideaaleja ja ihanteita, mutta kun niiden ääreen pysähtyy, kuvat paljastavat identiteettien säröisyyden ja elämän moninaisuuden, Mäkiranta sanoo.

Kuvista puhuminen paljastaa, millaista

arjen historiaa valokuviiin tallennetaan ja mitä piilotellaan tai jätetään kuvaamatta. Omaelämäkerrallisiin kuviin liittyy vahvasti sekä normatiivisuus että tunnustuksellisuus. Usein kuvien avulla esitetään juuri onnellista, ideaalia ja hyvää elämää, mutta kuvista puhuminen synnyttää tunnustuksellisia ja paljastavia kertomuksia.

Esimerkiksi perhevalokuvan keskeisimpiä tarkoituksia on esittää perheen yhtenäisyyttä ja olla osa niitä rituaaleja, joilla yhtenäisyyttä tuotetaan. Perhealbumiin kuvataan paljon häitä, lasten syntymiä tai syntymäpäiväkuvia mutta harvoin riidan, kivun tai eron hetkiä.

– Tyttöjen aggressiivisuuden ilmaisu ei-vat saa näkyä perhekuviissa. Sisaret istuvat kuvassa sohvalla kiltisti vierekkäin, vaikka he juuri ennen kuvanottoa olisivat tapelleet rajusti keskenään, Mäkiranta kuvailee.

Mäkirannan tutkimus vahvistaa osaltaan käsitystä valokuvista rakennettuina esityksinä. Samalla se kuitenkin osoittaa, että kuvissa ja niiden synnyttämässä puheessa on potentiaalia arjen historian monipuolistajaksi. Tutkimus herättää kysymään, minkälaista visuaalista historiaa siirrämme eteenpäin ja mitä pidämme muistamisen ja kertomisen arvoisena.

– Miksi kulttuurimme on pullollaan tietynlaisia kuvastoja ja toisenlaisia ei löydy mistään? Miksi perhealbumit ja julkiset tilat pursuavat kuvia esimerkiksi äideistä ja lapsista, mutta ei-äitiys jää yleensä sekä kuvaamatta että nimeämättä?

Tutkimus on ensimmäisiä suomalaisia valokuva- ja omaelämäkertatutkimuksia, jossa sekä valokuvat että haastattelupuhe ovat tutkimuksen keskiössä.

Väitös 6.9.2008

Mari Mäkiranta: *Kerrotut kuvat – Omaelämäkerralliset valokuvat yksilön, yhteisön ja kulttuurin kohtaamispaikkoina*

EY:n ja kansallisen lainsäädännön kielissä eroja

Filosofian lisensiaatti *Tarja Salmi-Tolosen* väitöstudiumuksessa tarkastellaan oikeutta kielellisenä ja kommunikatiivisena ilmiönä. Oikeuslingvistiikan alaan kuuluvassa tutkimuksessa vertaillaan keskenään englanninkielistä EY:n ylikansallista ja Britannian kansallista tasa-arvoa ja syrjintää koskevaa lainsäädäntöä.

Tutkimuksessa analysoidaan oikeuden ensisijaisten ja toissijaisten tehtävien kielellisiä ilmentymiä. Pyrkimyksenä on löytää uusia lähestymistapoja, joiden avulla säädöskielen ominaispiirteitä ja toimintaa yhteiskunnassa voitaisiin paremmin ymmärtää.

– Siinä missä oikeustiede kysyy esimerkiksi, mitä normeja tässä oikeusjärjestyksessä on tämän asian ratkaisemiseksi, kysyy oikeuslingvistiikka, mitä kielellisiä keinoja tässä oikeusjärjestyksessä käytetään tämän normin ilmaisemiseksi, Tarja Salmi-Tolonen sanoo.

Lainsäädännön kieleltä edellytetään selkeyttä ja yksiselkoisuutta. Molemmat ovat kielen ominaisuuksia, mutta juurikaan ei ole pystytty osoittamaan, mitä vaatimukset kielen tasolla tarkoittavat. On esitetty, että säädöskieli on monimutkaista ja vaikeaselkoista, koska oikeus ja sen tehtävätkin ovat vaikeita ja monimutkaisia.

– Tarvitsemme tutkittua tietoa tavoista, joilla oikeuden vaikeita ja monimutkaisia tehtäviä kielellä suoritetaan. Siten voidaan lisätä institutionaalisen lukutaitoa, jota kaikki kansalaiset tarvitsevat voidakseen toimia yhteiskunnan täysivaltaisina jäseninä.

Tutkimuksen käytännön sovelluksista voivat hyötyä kaikki, jotka informaatiota saadakseen, tulkitakseen tai tutkiakseen lukevat lakitekstiä, kuten oikeustieteen opiskelijat, eri juridisissa ammateissa toimivat, lainvalmistelijat, juridisten tekstien kääntäjät ja juridisen kielen opettajat.

Väitös 8.9.2008

Tarja Salmi-Tolonen: *Language and the Functions of Law; A Legal Linguistic Study*

Lisuri: Saamelaiskoulut kohti kulttuurisensitiivistä koulukulttuuria

Kasvatustieteen lisensiaatti *Pigga Lauhamaan* mukaan opetus saamelaiskouluissa perustuu länsimaiselle koulukulttuurille, mikä estää osaltaan monikulttuurisen saamelaiskoulun toteutumista. Nykyisellään saamelaiskoulujen sosiaalisuus eli tapa sopeuttaa oppilaat yhteiskuntaan ja toisaalta saamelaisen kulttuurin rooli kouluissa ovat ristiriidassa keskenään. Tämän vuoksi kouluihin tarvittaisiin välittäviä tekijöitä, jotka lähenäisivät valtakulttuurin ja saamelaiskulttuurin välisiä eroja.

– Välittäviä rakenteita voidaan korjata mm. tilankäytön ja opettajien uudelleen roolituksen avulla. Lisäksi alkupe- räiskansanopetuksen peruspilareita, kuten paikallisia ihmisiä, luontoa ja joustavaa aikataulutusta voitaisiin hyödyntää opetuksessa entistä enemmän. Myös saamelais- laisten tieto-, aika- ja paikkakäsitys tulisi huomioida opetuksen organisoinnissa, Lauhamaa sanoo.

Lauhamaan mukaan opettajilla ei ole aina riittävästi tukea, tietoa ja taitoa toteuttaa saamelaisopetussuunnitelmaa opetuksessaan. Vanhat ja jäykät käytännöt rajoittavat osaltaan saamelaisuuden ja saamelaiskulttuurin nostamista opetuksessa keskeiseksi. Länsimaisen kouluhistorian muovaama koulukulttuuri on

usein hidas ja jopa haluton muuttamaan vakiintuneita käytänteitä.

– Saamelaiset tarvitsevat omista lähtökohdistaan rakentuvan opetussuunnitelman, koska nykyisellään saamelainen kulttuuri ei näy riittävästi saamelaiskoulun arjessa, Lauhamaa toteaa.

Opetuksen muuttaminen kohti kulttuurisensitiivisyyttä saamelaiskouluissa olisi mahdollista Lauhamaan mukaan johtajaopettajien tiedostuneisuudella sekä riviopettajien vastuuta, integriteettiä ja autonomiaa korostamalla.

– Koulujen käytäntöjen ja kulttuurin muuttamisessa on kyse monentasoisista asioista, kuten esimerkiksi koulutuspolitiikasta, saamelaispolitiikasta, koulukulttuurista ja opettajien ammatillisuudesta, Lauhamaa sanoo.

Pigga Lauhamaan lisensiaatintutkimus hyväksyttiin Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa kesäkuussa 2008. Lauhamaa tutki lisensiaatin työssään Norjan saamelaisopetussuunnitelmaa.

Lauhamaa on Saamelaisen korkeakoulun tohtorikoulutettava ja Lapin yliopiston jatko-opiskelija. Väitöstudiumuksessaan hän tarkastelee saamen kielen alkuopetuksen erityispiirteitä.

► www.nelliportaali.fi

> Aineistonvalinta > Aihealue-välilehti
> Humanistiset tieteet > Historia

Linkkejä Lapin yliopiston Nelli-portaalissa

Suomen historiaa vapaasti verkossa

- Agricola – Suomen historiaverkko
- Historiallinen sanomalehtikirjasto 1771–1890
- Henrik – kirjojen omistus Suomessa
- Snellmanin kootut teokset
- Suomi-lehti 1841–1868

Opiskelutaidot tukevat opintojen etenemistä

Akateemiset opiskelutaidot -kurssi tarjotaan kaikille Lapin yliopiston uusille opiskelijoille. Kurssin oppimateriaalin ja toimintatavan kehittämistyö aloitettiin Oulun yliopistossa 1997. Kehittämistyön tavoitteena oli parantaa lähinnä avoimen yliopiston opiskelijoiden opiskelutaitoja.

Oppimateriaalin kehittäminen jatkui vuonna 2003 kansallisessa Verkosto-Vatissa, jossa oli mukana toimijoita Lapin, Oulun ja Vaasan yliopistoista sekä Lappeenrannan teknillisestä korkeakoulusta ja Taideteollisesta korkeakoulusta. Verkoston tavoitteena oli kehittää oppimateriaalia yliopistojen ja korkeakoulujen uusien opiskelijoiden tarpeisiin.

Akateemiset opiskelutaidot -kurssi on toteutettu tähän mennessä yli 50 kertaa ja kursseille on osallistunut yli 5 000 opiskelijaa. Toimintaa ja oppimateriaalia on kehitetty opiskelijoiden ja tuutoreiden antaman palautteen pohjalta.

Akateemiset opiskelutaidot -kurssin oppimistavoitteet

- Opiskelija löytää oman roolinsa tiedeyhteisön jäsenenä.
- Opiskelija perehtyy yliopistoon ja omaan tieteenalaansa.
- Opiskelija arvioi ja kehittää oppimaan oppimisen taitojaan
 - suunnitelmallisuus
 - aktiivisuus oman oppimisen suhteen
 - yhteistoiminnallisuus ja ryhmätyö
 - tiedonhaku, tiedon arviointi ja soveltaminen
 - oppimisstrategiat ja -tyylit
 - lukutekniikat ja erilaiset kirjoitelmat
 - palautteen vastaanottaminen ja antaminen
- Opiskelija perehtyy verkko-opiskeluun.

Kurssin oppimateriaali on verkossa, ja kurssi toteutetaan verkko-opetuksena Optima-ympäristössä. Oppimateriaali on jaettu kolmeen sisällöllisesti erilaiseen moduuliin: leirituli, tiedonhaku ja oppiminen. Kurssi muodostuu periodista, jonka aikana opiskelijoiden tukena ovat kolmen eri sisältöalueen asiantuntijatuutorit omilla, kahden viikon pituisilla jaksoillaan.

Kurssilla pyritään opiskelijan opiskelutaitojen ja -tottumusten parantamiseen itsearvioinnilla, tuutorin tuella sekä ryhmän yhteisillä verkkokeskusteluilla.

Tuutoreiden merkitys ja yhteistyö

Akateemiset opiskelutaidot -kurssia suunniteltaessa ja toteutettaessa on alusta alkaen kiinnitetty erityistä huomiota opiskelijoiden ohjaukseen eli tuutorointiin ja tuutoreiden asiantuntijuuteen. Kaikki tuutorit ovat akateemisen loppututkinnon suorittaneita ja he ovat myös itse suorittaneet kurssin opiskelijan roolissa. Tuutori tuntee oppimateriaalin kokonaisuutena eikä vain oman moduulinsa sisältöä.

Kurssin ohjaukseen ja tuutoreihin liittyvän tutkimuksen (Syrjäkari 2007) mukaan tuutorit kokivat myönteisenä sen, että he saivat itse ensin perehtyä kurssiin ja verkkotuutorointiin opiskelijan näkökulmasta ja että tuutoroinnin aloittaminen tapahtui kokeneen tuutorin ohjauksessa. Tuutorit tapaavat toisensa neljä kertaa vuodessa, aina ennen uutta kurssia. Tapaamisissa pohditaan palautteen pohjalta, kuinka kurssia voitaisiin kehittää. Tuutorit saavatkin opiskelijoilta erittäin hyvää palautetta.

Tietotuutorit

Lapin yliopiston kirjastossa Akateemiset opiskelutaidot -kurssi otettiin myönteisesti vastaan ja mukaan lähtivät kaikki kirjastonhoitajat ja informaatikot. Aiemmin lähiopetuksena annettu tiedonhankinnan perusteiden opetus siirrettiin verkkoon kirjaston oman innovaattorin johdolla.

Tuutoreiden perehdyttäminen kurssin

sisältöön ja toimintaan koettiin hyväksi asiaksi. Rennossa ilmapiirissä oli helppo tutustua myös yliopiston muihin tuutoreihin. Tietotuutoreille yhdessä tekeminen oli ennestään luontevaa. He päivystivät verkossa hyvässä yhteistyössä ja tarvittaessa he auttoivat toistensa opiskelijoita, ja kysymyksiin vastasi henkilö, joka ehti ensin.

Verkkokeskustelut opiskelijoiden kanssa koettiin kiinnostaviksi, mutta toisaalta ne koettiin pakkopullaksi sekä opiskelijoiden että tuutoreiden taholta. Verkossa toimiminen asetti myös vauhtipaineita. Osa opiskelijoista odotti, että tehtävät tarkastetaan alta aikayksikön.

Opiskelijoiden kertomaa

Opiskelijoiden mukaan kurssille asetetut oppimistavoitteet toteutuvat hyvin. Kurssi on useille opiskelijoille ensimmäinen kokemus verkko-opiskelusta ja he arvostavatkin sitä, että he ovat voineet perehtyä verkko-opiskeluun tuutoreiden aktiivisen ohjauksen tuella. Palautteiden mukaan opiskelijat ovat joutuneet pohtimaan kursseilla omaa oppimistaan ja opiskelutapojaan. He ovat huomanneet, että opiskelutaitoja tulee kehittää ja monipuolistaa koko opiskeluajan, koska ne tehostavat opiskelua ja oppimista. Erityisesti opiskelijat kokevat saavansa kursseilta uutta tietoa opintojen suunnitteluun ja aika-tilatutukseen. Lisäksi kurssi auttaa opiskelijoita toimimaan verkkoympäristössä luontevasti.

Verkkokurssin vuorovaikutteisuus oli monelle opiskelijalle yllätys ja varsinkin teemakeskustelut koettiin mielenkiintoisiksi. Toisaalta verkkokeskustelut ovat useiden opiskelijoiden mielestä vielä liian kömpelöitä, eikä aitoa keskustelua pääse syntymään. Kokonaisuutena Akateemiset opiskelutaidot -verkkokurssi saa kuitenkin opiskelijoilta erinomaista palautetta. Opiskelijat toivovatkin, että verkkokursseja olisi yliopistossamme enemmänkin tarjolla. ●

Maire Syrjäkari

Teiniäitinä teolliseksi muotoilijaksi

– Olen joskus vitsaillut hankkivani Teiniäiti-paidan, nau-rahtaa *Elisa Lahti*, 26-vuotias teollisen muotoilun opiske-
lija ja kahden pienen pojan äiti.

Vitsi osuu oikeaan. Ensimmäisen lapsensa suomalais-naiset synnyttävät keskimäärin hieman yli 28-vuotiaina. Muutenkin Lahti on poikkeusyksilö: 2000-luvulla tehdyt yliopisto-opiskelijoiden terveystutkimukset osoittavat, että alle kymmenellä prosentilla alle 29-vuotiaista naisopiskeli-joista on lapsia. Vastaavanikäisellä naisväestöllä prosentti-suus on nelinkertainen.

Opiskelijavanhemmat eivät leveile taloudellisesti. He saavat saman opintotuen eli opintorahan ja opintolainan kuin muutkin opiskelijat sekä saman lapsilisän kuin muutkin perheet. Asumista tuetaan opiskelijan asumisliisän sijaan yleisestä asumistuesta, jonka tarveharkinta on erilainen kuin asumisliisässä ja joka voi olla jopa asumisliisää pienempi. Li-säksi opiskelija voi käydä töissä ja ansaita palkkatuloja tiet-tyyn vuositulorajaan asti ilman että opintotuki pienenee. Työssäkäynti on kuitenkin monelle opiskelijavanhemmalle mahdotonta täysipäiväisen opiskelun ja lastenhoidon rin-nalla. Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL on todennut, että opiskelijan tuet pahimmillaan laskevat lapsen syntyessä verrattuna lapsettomiin opiskelijoihin.

Elisa Lahden mielestä perhe- ja opiskelijaelämän yhteen-sovittamista auttaisi, jos lapset huomioitaisiin opintotues-sa. Samaa on todennut SYL ja ehdottanut vuonna 1992 poistetun opintotuen huoltajakorotuksen palauttamista riittävän suuruisena.

– Monelle ratkaisuna voisi olla myös osapäiväinen opis-kelu, mutta se ei onnistu nykyisillä tukiehdoilla. Opinto-tuen ja -lainan myöntämisen edellytyksenä on edetä tiettyä vauhtia opinnoissa, ja nämä vaatimukset ovat samat kaikille opiskelijoille, Lahti sanoo.

Elisa Lahti ottaisi avosylin vastaan myös entistä joustav-
vammat palvelut.

– Kattavat verkko-opinnot voisivat olla yksi ratkaisu. Monelle perheelliselle on ongelmana nimenomaan läsnä-
olo tunneilla, kun on esimerkiksi iltaluentoja ja vastaavasti heikosti vuorohoitoa tarjoavia päiväkoteja. Joustavat lasten-hoitopalvelut olisivat paikallaan, sillä kaikilla opiskelijoil-la ei ole mummojen ja vaarien hoitopalveluita saatavilla, Lahti aprikoi.

Helsingin yliopiston ylioppilaskunta on kokeillut tentti-en aikaista lastenhoitopalvelua lapsiparkkia. Lapin yliopis-toon ei ole suunnitteilla vastaavaa, mutta joustavaa opiske-lua pyritään edistämään.

– Tänä syksynä yliopistossa tehdään selvitystä joustavasta tenttimismahdollisuudesta, tenttiakvaarioista. Tent-tiakvaario ei ole sidoksissa tiettyyn aikaan eikä välttämättä

paikkaankaan. Palvelua kokeillaan todennäköisesti jo ensi-
keväänä, kertoo Lapin yliopiston ylioppilaskunnan koulu-tus- ja sosiaalipoliittinen sihteeri *Henna Ahonen*.

Opiskeleva äiti aprikoi myös tulevaisuutta.

– Nykyisillä epävarmoilla työmarkkinoilla pitää työnha-kijalla olla jokin oma juttu, jolla erottuu muista. Sen löy-tyminen vaatii aikaa. Opiskelevan vanhemman pitää kui-tenkin opiskella hyvin tehokkaasti ja karsia kaikki ylimää-räinen pois. Markkinointi olisi minulle esimerkiksi hyvä sivuaine, mutta siihen ei taida aika riittää. Perheellisenä voi olla myös vaikeata ottaa vastaan työharjoittelupaikkoja tai muuttaa työn perässä.

Kuinka Lahti sitten uskalsi perustaa perheen opiskelu-aikana?

– Olihan se uhkarohkeaa. Mutta se oli ennen kaikkea arvovalinta: halusin saada lapset nuorena.

Sari Väyrynen

Julkaisut

www.ulapland.fi/julkaisut
Tilaukset: julkaisu@ulapland.fi

Filosofian sanat ja konseptit

Lapin yliopistokustannus on julkaissut neljännen painoksen Toivo Salosen *Filosofian sanat ja konseptit* -julkaisusta. Suomessa ainutlaatuinen filosofinen sanakirja sisältää yli kaksituhatta kulttuurikeskustelussakin tarpeellista sanaa selityksineen. Kirjaan tutustuessa voi kokea ilahduttavia käänteitä ja ajatuksellisia avauksia. Kirjasta on hyötyä ihmistieteilijöille, reaaliaineitten opettajille, kieltenopettajille, aktiivisille kirjoittajille, opiskelijoille, filosofian harrastajille ja kulttuuripersoonille.

Filosofian sanat ja konseptit -sanakirjan ensimmäinen ja toinen painos ilmestyi vuonna 2000 Juhani Sarsilan toimittamana ja Tampereen yliopiston julkaisemana. Eleni Mizarasin toimittama kolmas painos ilmestyi vuoden 2003 lopulla Lapin yliopiston menetelmätieteiden laitoksen julkaisusarjassa. Eleni Mizaras lisäsi kolmanteen painokseen nykykreikan sanoja. Juhani Sarsila täydensi sanakirjan kreikan ja latinankielisiä sanoja sekä teki painokseen oppihistoriallisia lisäyksiä.

Neljänteen painokseen on laajennettu sanaselytyksiä, lisätty hakusanoja ja vieraskielisiä sanoja sekä muokattu kieliasua. Lisäksi julkaisun ulkoasua on uudistettu. Filosofian sanakirja sisältää noin 2 250 hakusanaa ja 200 apuhakusanaa.

Pakinoita jokivarren kansasta

Hurmilo keijaa – Pakinoita jokivarren kansasta kokoaa yhteen Lapin yliopiston viestintäpäällikkö Olli Tiuraniemen pakinoita, jotka on julkaistu Uusi Rovaniemi -lehdessä vuosina 2001–2007.

Pakinat tutustuttavat Kemijokivarren kansaan, jota Rovaniemen Jaatilan kylästä kotoisin oleva Tiuraniemi on havainnoinut 1950-luvulta tähän päivään. tarinat kuljettavat lappilaiseen sylipainiin luonnon kanssa ja tulkitsevat etenkin jokivartisen miehen mielenmaisemaa.

Pirtissä jokivartinen mies näyttää saunapuh-taan minänsä ja herkkyytensä, ja ikiaikainen miehen malli murtuu. Pakinat nostavat esiin ihmisen ilon ja lämpimän huumorin, joka saa jäyhänkin lukijan suupielet karehtimaan.

Hurmilo keijaa on Tiuraniemen kolmas kaudenokirjallinen teos. Sen on kustantanut Lapin yliopistokustannus. Suomen Kulttuurirahaston Lapin rahasto on tukenut teoksen julkaisemista.

Suomen ensimmäinen tutkimus matkailusta työn näkökulmasta

Tutkijatohtori Jarno Valkosen ja professori Soile Veijolan toimittama poikkitieteellinen *Töissä tunturissa* -kirja on ensimmäinen matkailua työn näkökulmasta tarkasteleva tutkijoiden puheenvuoro Suomessa.

Kirjassa tarkastellaan matkailutyön arkea työntekijöiden näkökulmasta. Siinä kysytään, mitä tapahtuu, kun toisen vapaa-ajasta tulee toisen työtä, millaista matkailu on työnä ja ammattina, millainen on matkailutyöntekijän arki, mikä rooli työntekijöillä on matkailun kehittämisessä, millaisissa ympäristöissä työntekijät tekevät työtään, mitä työtehtäviä matkailualalla on tarjolla ja kuinka paljon matkailun parissa työskentelee ihmisiä Suomen Lapissa.

Kirjassa etsitään kysymyksiin vastauksia kirjoituskilpailun tuottamien omaelämäkertojen ja niistä esitettyjen tutkijatulkintojen sekä matkailutoita koskevan taustaselvityksen avulla. Tutkijatulkintoja elämäkertaineistosta esittävät professori Soile Veijola, professori Anu Valtonen, tutkijatohtori Jarno Valkonen, yhteiskuntatieteiden tohtori, vanhempi tutkija Seija Tuulentie, assistentti Outi Rantala, tutkija Maria Hakkarainen ja assistentti Minni Haanpää. Kirjassa saavat äänensä kuuluville myös itse matkailutyöntekijät.

Ulla Eton kuvitusta Hurmilo keijaa -julkaisuun.

Kirja on ensimmäinen Turismi työnä -projektin julkaisu. Lapin yliopiston ja Metsäntutkimuslaitoksen poikkitieteellinen Turismi työnä -projekti on suomalaisen matkailun kehittämisen kannalta tärkeä keskustelun avaaja Suomessa. Projektissa työskentelee kahdeksan tutkijaa ja useita graduntekijöitä. Neljän väitöskirjan lisäksi projektissa on tekeillä useita kirjoja, artikkeleita sekä uusia ja luovia tutkimustiedon levittämisen muotoja. Projektia rahoittaa Suomen Akatemia.

Hallituksen päätöksiä

Lapin yliopiston hallitus nimitti toukokuun kokouksessaan oikeustieteen tohtori *Markku Kiikerin* eurooppaoikeuden yliopistonlehtorin virkaan ja maisteri *Leena Rajakankaan* vaate-
tusalan lehtorin virkaan.

Markku Kiikeri on suorittanut oikeustieteen tohtorin tutkinnon Euroopan yliopistollisessa instituutissa 1999. Hän on opettanut suomalaisissa ja ulkomaisissa yliopistoissa ja instituuteissa. Kiikerin erikoisalaa ovat yleinen eurooppa- ja sisämarkkinaoikeus, perus- ja ihmisoikeusjärjestelmät sekä erityisesti eurooppalainen vero-, yhtiö-, työ- ja prosessioikeus.

Leena Rajakangas on suorittanut taiteen maisterin tutkinnon Taideteollisessa korkeakoulussa 1994. Hänellä on monipuolinen vaate-
tusalan opetuskokemus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa sekä taide- ja käsiteollisuusoppilaitoksissa. Hän on toiminut Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa eri tehtävissä vuodesta 1995 lähtien.

Lisäksi hallitus nimitti yhteiskuntatieteiden tohtori *Hannu Vanhasen* visuaalisen viestinnän suunnittelun ja tutkimuksen dosentiksi taiteiden tiedekuntaan.

Rauno Korhonen oikeusinformatiikan professoriksi

Hallitus nimitti syyskuun kokouksessaan oikeustieteen tohtori, varatuomari *Rauno Korhosen* oikeusinformatiikan, erityisesti informaatio-oikeus, professoriksi oikeustieteiden tiedekuntaan 1.10.2008 lukien.

Oikeusinformatiikka on monitieteinen oikeustieteen haara, jossa tutkitaan ja opetetaan oikeuden, tieto- ja viestintäteknologian, informaation käsittelyn ja viestinnän välisiä suhteita. Viran opetusalaan kuuluvat mm. oikeudelliseen tietoon ja tiedonkäsittelyyn sekä informaatio- ja tietotekniikka-oikeuteen liitty-

vät kysymykset. Rauno Korhosen tutkimuksen ja opetuksen painopistealueita ovat yksityisyyden suojaan, tietosuojaan, tietoturvallisuuteen, julkisuuteen sekä sähköiseen asiointiin liittyvät oikeudelliset teemat.

Rauno Korhonen on suorittanut oikeustieteen kandidaatin tutkinnon Lapin yliopistossa 1994, lisensiaatin tutkinnon 1999 ja oikeustieteen tohtorin tutkinnon 2003. Korhonen on työskennellyt Lapin yliopistossa vuodesta 1995 lähtien mm. assistenttina, tutkijana,

ylliassistenttina sekä oikeusinformatiikan ma. professorina vuodesta 2004 alkaen. Hän on toiminut myös tiedekuntahallinnon eri tehtävissä.

Lisäksi hallitus nimitti kasvatustieteen tohtori *Raimo Kaasilan* opettajankoulutuksen, erityisesti matematiikan didaktiikka, dosentiksi kasvatustieteiden tiedekuntaan ja oikeustieteen tohtori *Johanna Niemen* prosessi-oikeuden dosentiksi oikeustieteiden tiedekuntaan.

Matkailun tutkimus- ja koulutusinstituutin perustamiselle rahoitus

Lapin lääninhallituksen sivistysosasto on myöntänyt Lapin yliopistolle rahoituksen matkailun tutkimus- ja koulutusinstituutin perustamishankkeeseen, joka toteutetaan 1.4.2008–31.3.2010.

Hankkeen kokonaiskustannukset ovat 890 360 euroa, tästä EU-rahoituksen ja valtion rahoituksen osuus on 730 360 euroa. Rovaniemen kaupunki rahoittaa hanketta 160 000 eurolla. Matkailun tutkimus- ja koulutusinstituutti on Lapin korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen ohjelman kärkihanke, jota on valmisteltu laajapohjaisella yhteistyöllä eri toimijoiden kanssa. Instituutissa tulee työskentelemään noin sata matkailualan tutkijaa, kouluttajaa ja kehittäjää, ja sen koulutuksen piirissä on noin tuhat opiskelijaa.

Instituutin ytimen muodostavat Lapin yliopiston matkailun ja liiketoiminnan tiedekunta, Rovaniemen ammattikorkeakoulun matkailu-, ravitsemis- ja talousala sekä Lapin ammat-

tiopiston matkailu-, ravitsemis- ja talousala. Toimintaan linkittyvät myös Lapin elämysoi-
ollisuuden osaamiskeskus sekä Itä-Lapin oppimiskeskuksen, Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappian matkailuosaaminen.

Rakenteellisesti instituutti on ainutlaatuinen, koska samassa yhteisössä toimivat kaikki matkailun tutkimus- ja kehittämisyksiköt, matkailun koulutusta antavat koulutusasteet, matkailututkijat ja opettajat. Yhteisö tarjoaa matkailutieteen, taiteen ja elämysten tutkijoille ja tekijöille, matkailuelinkeinoelämän toimijoille, kehittäjille sekä opiskelijoille yhteisen, innovatiivisen foorumin ja oppimisympäristön.

Matkailun tutkimus- ja koulutusinstituutin perustamishankkeen johtajana toimii *Eila Linna*, tutkimus- ja kehityspalvelujohtajana *Vesa A. Heikkinen*, koulutusjohtajana *Seppo Särkkä* ja instituutin tilasuunnittelusta ja tilaratkaisujen toteutuksesta vastaa *Juha Perkkiö*. Instituutin toiminta käynnistyy syksyllä 2009.

Lapin korkeakouluille yhteinen neuvottelukunta

Lapin korkeakoulut muodostavat yhteisen neuvottelukunnan ensi vuoden alusta lähtien, kun nykyistä neuvottelukuntaa laajennetaan Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun sidosryhmien edustajilla. Yhteisen neuvottelukunnan muodostaminen on osa korkeakoulujen rakenteellista kehittämistä.

Neuvottelukunnan puheenjohtaja *Esko Oikarisen* mukaan Lapin korkeakoulukonsernin rakentamisessa on kyse moniulotteisesta muutoksesta korkeakoulujen sisällä, kesken ja ulko-suhteissa.

– Lapin korkeakoulut voisivat ottaa oman toimintansa kautta keskeisen roolin Lappi-innostuksen synnyttäjinä, Oikarinen sanoo.

Keväällä kokoontunut neuvottelukunta kiitti *Arvo Jäppisen* johtamaan rakenteellisen kehittämisen hankkeeseen osallistuvia henkilöitä: valmistelutyötä tekevää sihteeristöä, korkeakoulujen rehtoreita, henkilöstöä ja opiskelijoita.

– Kehittämishankkeessa on tehty korkeakoulujen asemaa vahvistavaa yhteistyötä, jota pidetään esimerkillisenä koko maassa. Uskon, että yhteistyö varmistaa korkeakoulujen tulevaisuutta, Oikarinen painottaa.

Lapin yliopiston ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun yhteinen neuvottelukunta kokoontuu seuraavan kerran marraskuussa 2008. Neuvottelukuntaan kuuluu 16 jäsentä korkeakoulujen ulkopuolisista sidosryhmistä.

Matti Niemivuo

Juha Perttula

Valokuva: Ville Kostamoinen

Timo Jokela

Valokuva: Ville Kostamoinen

Markku Vieru

Kyösti Kurtakko

Uudet dekaanit

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnan dekaaniksi on valittu julkisoikeuden professori *Matti Niemivuo* ja varadekaaniksi oikeustieteen lisensiaatti, varatuomari *Markus Aarto*.

Psykologian professori *Juha Perttula* on valittu jatkamaan yhteiskuntatieteiden tiedekunnan dekaanina. Varadekaaniksi on valittu sosiaaligerontologian ja sosiaalityön professori *Marja Vaarama*.

Taiteiden tiedekunnan dekaaniksi on valittu kuvataidekasvatuksen professori *Timo Jokela* ja varadekaaniksi taidehistorian professori *Tuija Hautala-Hirvioja*.

Matkailun ja liiketoiminnan tiedekunnan dekaaniksi on valittu liiketaloustieteiden, erityisesti laskentatoimen professori *Markku Vie-*

ru ja varadekaaniksi liiketaloustieteen, erityisesti johtamisen professori *Susan Meriläinen*.

Kasvatustieteiden tiedekunnan dekaaniksi on valittu kasvatustieteen professori *Kyösti Kurtakko* ja varadekaaniksi kasvatustieteen, erityisesti opettajankoulutuksen professori *Anneli Lauriala*.

Dekaanien kaksivuotinen toimikausi alkoi 1. elokuuta 2008 ja se päättyy 31. heinäkuuta 2010.

Lapin yliopistoon 547 uutta opiskelijaa

Lapin yliopistossa aloitti opintonsa tänä syksynä 547 uutta opiskelijaa. Valintakokeisiin osallistuneista noin neljäsosa sai opiskelupaikan. Tyypillinen uusi opiskelija on 21-vuotias Pohjois-Suomesta kotoisin oleva nainen.

Lapin yliopiston hakijamäärät kasvoivat oikeustieteiden, yhteiskuntatieteiden ja kasvatustieteiden tiedekunnissa. Kasvatustieteiden tiedekunnan suosikkiala oli luokanopettajan koulutus, mutta myös muut kasvatustieteiden tiedekunnan koulutusohjelmat kasvativat suosiotaan. Oikeustieteet kiinnostavat hakijoita vuodesta toiseen ja tämän vuoden haussa myös yhteiskuntatieteiden tiedekunnan julkisoikeus kasvatti suosiotaan. Matkailun ja liiketoiminnan tiedekunnassa laskentatoimen ja markkinoinnin päättävät koulutusohjelmat vähensivät tiedekunnan hakijamäärää. Myös taiteiden tiedekunnan hakijamäärä laski hieman edellisistä vuosista.

Vaikeimmin ovi opintoihin avautui yhteiskuntatieteiden tiedekunnan julkisoikeuden ja hallintotieteen hakijoille.

Heistä vain joka kymmenes pääsykokeissa olleista sai opiskelupaikan. Yhteiskuntatieteiden ja kasvatustieteiden tiedekunnissa opiskelupaikan sai viidennes hakijoista. Oikeustieteiden sekä matkailun ja liiketoiminnan tiedekuntiin hyväksyttiin kolmannes hakijoista ja taiteiden tiedekuntaan vajaa puolet valintakokeissa olleista hakijoista.

Lapin yliopiston uusista opiskelijoista noin kolmannes tulee Lapin ja vajaa kolmannes Oulun läänistä. Oulun läänistä tulevien osuus on kasvanut aikaisemmista vuosista. Muualta kuin Pohjois-Suomesta tullaan opiskelemaan mediakasvatusta ja taiteita, mutta myös oikeustieteet, matkailututkimus ja politiikkatieteet kiinnostavat Etelä-Suomen hakijoita.

Naisten osuus hakijoista ja opiskelupaikan saaneista on edellisten vuosien tapaan noin 70 %. Lapin yliopiston naisvaltaisimmat opiskelualat ovat tekstiili- ja vaatetusala sekä sosi-

aalityö ja soveltava psykologia. Oikeustieteiden tiedekuntaan hyväksyttiin tänä vuonna naisia (56,5 %) enemmän kuin miehiä. Miehet ovat puolestaan enemmistönä audiovisuaalisen mediakulttuurin ja graafisen suunnittelun opinnoissa. Luokanopettajakoulutuksen aloitavista opiskelijoista 30 % on miehiä.

Opiskelupaikan saaneiden ikäjakautuma on laaja, mutta keskimäärin opinnot aloitetaan 21 vuoden iässä. Vajaa viidesosa opiskelupaikan saaneista on tämän kevään ylioppilaita.

Faktat 2008

- Lapin yliopistoon haki kesän päävalinnoissa 2 590 henkilöä.
- Yliopistoon kirjattiin 3 464 hakemusta.
- Valintakokeisiin osallistui 2 091 hakijaa.
- Opiskelijaksi valittiin kesän päävalinnoissa 547 uutta opiskelijaa.
- Opiskelijaksi valittiin erillisvalinnoissa 136 uutta opiskelijaa.

Ennätysmäärä vaihto-opiskelijoita

Lapin yliopistoon saapui tänä syksynä 142 vaihto-opiskelijaa 28:sta eri maasta. Vaihto-opiskelijoiden määrä kasvoi 11 prosenttia viime syksyyn verrattuna.

Eniten vaihto-opiskelijoita saapui Tshekistä, Puolasta ja Ranskasta, mutta tulijoita on myös Japanista, Kanadasta, Yhdysvalloista ja Etelä-Koreasta.

Lapin yliopisto on saanut hyvää palautetta täällä aiemmin vaihdossa olleilta opiskelijoilta. Lapissa vaihdossa olleet ovat kiitelleet ystävähöimintää, vertaisopiskelijoiden eli tuutorien toimintaa sekä ulkomaalaisten opiskelijoiden perehdyttämistä paikalliseen kulttuuriin.

– Erityisen hyvää palautetta on saanut ystävähöimintä, kansainvälisten asioiden suunnittelija *Anna Meriruoho* sanoo.

Lapin yliopisto perehdyttää uudet vaihto-opiskelijat yliopiston toimintaan, paikalliseen ja lappilaiseen kulttuuriin opiskelijatuutoreiden eli suomalaisten vertaisopiskelijoiden sekä erityisen perehdyttämishojelman avulla. Tuutorin tehtävänä on auttaa vaihto-opiskelijoita käytännön asioiden hoitamisessa sekä sopeutumisessa suomalaiseen yliopisto-opiskeluun. Tänä syksynä vaihto-opiskelijat tutustuvat mm. perinteiseen suomalaiseen metsäkulttuuriin ja erätaitoihin Metsähallituksen järjestämällä ruskaretkellä.

Maistereiden tutkintotavoite ylittyi jo kesäkuussa

Lapin yliopisto ylitti kuluvalle vuodelle asetetun maisteritutkintotavoitteen jo ensimmäisen vuosipuoliskon aikana. Maistereita valmistui kesäkuun 2008 loppuun mennessä 458, kun koko vuoden tavoite on 415 maisteria. Tohtoreita valmistui 11 kesäkuun loppuun mennessä, kun vuositaso on 20 tohtoria.

Sosiaalityön laitos toiselle kierrokselle laatuyksikköarvioinnissa

Kansainvälinen arviointiryhmä on valinnut Lapin yliopiston sosiaalityön laitoksen laatuyksikköarvioinnin toiselle kierrokselle eli vierailukohteeksi. Vierailu toteutetaan lokakuussa 2008.

Vierailun tavoitteena on todentaa arviointiryhmälle yksikön esityksessä kuvattu toiminta ja selkiyttää esityksestä nousseita kysymyksiä. Vierailu on itsenäinen osa hakuprosessia ja voi näin joko lisätä tai vähentää hakijan painoarvoa lopullisessa valinnassa. Vierailulla tullaan haastattelemaan yksikön johtoa, opettajia, opiskelijoita sekä alumneja ja/tai sidosryhmäedustajia. Vierailut toteutetaan englanninkielisinä.

Vierailujen jälkeen kaikki arvioitsijat ja sihteerit kokoontuvat suomalaisen puheenjohtajan johdolla työpajaan, jossa puretaan vierailujen tulokset ja tehdään esitys palkittavista yliopistokoulutuksen laatuyksiköistä. Korkeakoulujen arviointineuvosto päättää arviointiryhmän esityksen perusteella opetusministeriölle ehdotettavista laatuyksiköistä.

Taiteiden opiskelijat kuvaavat uutta elokuvaa

Ryhmä Lapin yliopiston media-alan opiskelijoita kuvaa parhaillaan Maanmittari-elokuvaa, joka tulee ensi-iltaan marraskuussa. Elokuva kertoo maanmittaajasta, joka ryhtyy mittamaan taivaankantta löytääkseen itsensä. Elokuva on kuvattu kesällä Rovaniemen ympäristössä ja Pallastunturin alueella.

Elokuvan päärooleissa nähdään tunnettuja näyttelijöitä. Naispääosassa on rovaniemeläinen *Pirjo Leppänen* ja miespääosassa tamperelainen *Heikki Rantanen*. Elokuvan käsikirjoittaa ja ohjaa mediatiedettä pääaineenaan Lapin yliopistossa opiskeleva *Kai Tuomola*. Elokuva-tiimissä ovat mukana myös opiskelijat *Mauri Lähdesmäki*, *Antero Takku* ja *Päivi Partanen*. Lisäksi tuotannossa on mukana useita media-alan opiskelijoita Rovala-opistosta ja Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta. Elokuvan tuottaa rovaniemeläinen LumimiesFilmi.

Vauhtia Suomen ja Japanin tutkimusyhteistyöhön

Lapin yliopiston Arktisessa keskuksessa järjestettiin syyskuussa 2008 pohjoisen ympäristöntutkimuksen seminaari, joka oli lähtölaulus entistä tiiviimmälle suomalais-japanilaiselle tutkimusyhteistyölle. Tavoitteena on luoda yhteisiä tutkimushankkeita ja -ohjelmia ensi alkuun metsätaloudesta ja biologisesta monimuotoisuudesta, maisemasta ja maankäytöstä, lumen- ja jäätutkimuksesta sekä pitkäaikaisseurannoista.

– Meidän toiveissamme olisi laajentaa yli kymmenen vuoden ajan Helsingin yliopiston kanssa tehtyä yhteistyötä jään tutkimuksessa pohjoisen havumetsävyöhykkeen tutkimukseen ja laajempaan ilmastomuutoksen tutkimukseen, kertoo apulaisprofessori *Kunio Shirasawa* Hokkaidon yliopistosta.

Arktinen keskus on tehnyt yhteistyötä japanilaisten tutkimuslaitosten kanssa muun muassa jään tutkimuksessa ja alkuperäiskan-

soihin liittyvissä kysymyksissä. Arktisen keskuksen johtaja *Paula Kankaanpää* mukaan Suomen ja Japanin pohjoisosilla on monia taloudellisia, ympäristöllisiä ja sosiaalisia yhtäläisyyksiä, jotka luovat vankan pohjan tieteelle yhteistyölle.

– Molemmat alueet sijaitsevat pohjoisella havumetsävyöhykkeellä ja alueilla on selkeät vuodenaajat: kesät ovat kohtuullisen lämpimiä ja talvisin on pakkasta ja lunta ja meri jäätyy ainakin osittain. Lisäksi molemmilla alueilla asuu alkuperäiskansoja, Suomessa saamelaiset ja Japanissa ainut. Molempien rajanaapureina on Venäjä. Kulttuurit ovat erilaisia, mutta se on pelkästään hedelmällinen lähtökohta tutkimukselle, Kankaanpää toteaa.

Seminaarin järjestivät Lapin yliopiston Arktinen keskus, Hokkaidon yliopisto, Suomen Japanin-instituutti ja Suomen Akatemia.

Johtamisen tutkimusyksiköt ja Helsinki yhteistyöhön

Lapin ja Tampereen yliopisto sekä Helsingin kaupunki ovat aloittaneet kaksivuotisen tutkimushankkeen, jossa tutkitaan johtamista Helsingin kaupungissa. Kansainvälisenä kumpanina hankkeessa toimii Edinburghin yliopisto.

Tutkimushankkeessa paneudutaan tietoperustaiseen johtamiseen, jota käytetään muutostilanteissa kasvattamaan luottamusta, vahvistamaan osaamista ja oppimista sekä parantamaan suorituskyykyä. Käytännön kohteena hankkeessa on Helsingin kaupungin johtamisosaamisen tukeminen ja arviointi. Hankkeessa kiinnitetään erityisesti huomiota tutkimustulosten käytettävyyteen ja hyödynnettävyyteen, mikä edellyttää käytännön ja tutkimuksen välistä tiivistä yhteistyötä.

Hankkeessa keskitytään tietoperustaisuuden kehittämiseen ja hyödyntämiseen hyvinvointi- ja palvelualoilla, kustannustehokkuudessa sekä muutostilanteissa ja innovatiivisuudessa. Tarkoituksena on selvittää, millaiset organisaatiot kykenevät toimimaan

tietoperustaisesti ja luovasti. Hankkeen yleisenä pyrkimyksenä on luoda toimintamalli tietoperustaisuuden edistämiseksi johtamisessa sekä tukea tietoperustaista organisaatioiden rakentamista. Lisäksi hankkeen tuloksia voidaan hyödyntää alan koulutuksessa ja valmentamisessa.

Hankkeen tutkimusjohtajana toimii *Ilpo Lahtinen*. Hankkeeseen muodostetaan tutkijoiden ja eriaisteisia opinnäytteitä tekevien opiskelijoiden ryhmät. Hankkeen ohjausryhmään kuuluvat professorit *Jari Stenvall* (ohjausryhmän pj.), *Risto Harisalo*, *Arto Haveri*, *Juha Perttula*, *Antti Syväjärvi* sekä *Markku Vieru*. Edinburghin yliopistosta asiantuntijaksi on kutsuttu professori *Stephen Osborne*. Helsingin kaupungin edustajina ohjausryhmässä ovat sosiaalijohtaja *Paavo Voutilainen* (ohjausryhmän vpj.), rahoitusjohtaja *Tapio Korhonen*, tietokeskuksen johtaja *Asta Manninen*, henkilöstöjohtaja *Hannu Tulensalo*, osastopäällikkö *Mirja Heiskari* sekä johtava suunnittelija *Jukka Öberg*.

Eläkkeelle siirtyneitä

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnan professorit Ilkka Saraviita ja Kari Hakapää ovat siirtyneet eläkkeelle 1. syyskuuta 2008 lähtien.

Ilkka Saraviita

Julkisoikeuden professori *Ilkka Saraviita* suoritti oikeustieteen kandidaatin tutkinnon Helsingin yliopistossa vuonna 1964 ja oikeustieteen tohtorin tutkinnon vuonna 1972. Yliopistourallaan Ilkka Saraviita on hoitanut useita eri tehtäviä Helsingin yliopistossa vuodesta 1967 lähtien. Tampereen yliopiston julkisoikeuden apulaisprofessorina hän toimi vuosina 1974–1976.

Lapin yliopiston luomiseen ja kehittämiseen Saraviita on osallistunut vuodesta 1979 lähtien. Hän oli luomassa silloisen Lapin korkeakoulun oikeustieteen osastolle tutkintoa yhdessä *Terttu Utriais*en, *Ahti Saarenpään* ja *Rauno Halttusen* kanssa. Vuosien kuluessa hän on toiminut mm. osaston johtajana, tiedekunnan dekaanina ja Lapin yliopiston hallituksen jäsenenä.

Professori Ilkka Saraviidalla on ollut uransa aikana useita merkittäviä luottamustehtäviä. Hän on toiminut mm. eduskunnan perustuslaki- ja ulkoasiainvaliokunnan asiantuntijana valtiosääntöoikeudellisissa kysymyksissä sekä *Urho Kekkosen* neuvonantajana valtiosääntöoikeudellisissa asioissa. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan asiantuntijana Saraviita on osallistunut yli neljänsadan asian käsitteilyyn yli kolmikymmenvuotisen asiantuntija-uransa aikana.

Saraviita on kirjoittanut uransa aikana kymmenkunta merkittävää oikeustieteellistä kirjaa sekä lukuisia artikkeleita oikeustieteellisiin ai-

kakauskirjoihin. Vuonna 2001 julkaistua *Perustuslaki 2000* -kirjaa voidaan pitää Saraviidan yhteenvetona hänen kolmikymmenvuotisesta valtiosääntöoikeuden seurannastaan.

Kari Hakapää

Kansainvälisen oikeuden professori *Kari Hakapää* on suorittanut oikeustieteen kandidaatin tutkinnon Helsingin yliopistossa 1968 ja oikeustieteen lisensiaatin tutkinnon 1971. Oikeustieteen tohtorin arvo hänelle myönnettiin Helsingin yliopistossa 1982. Työurallaan Kari Hakapää on toiminut mm. kansainvälisen oikeuden assistenttina Helsingin yliopistossa 1972–1980, tutkimusassistenttina Suomen Akatemiassa 1979–1981 sekä lähetystöneuvoksena ulkoasiainministeriössä 1981–1986.

Työnsä Lapin korkeakoulussa Hakapää aloitti 1.9.1986. Hän on toiminut Lapin yliopiston vararehtorina ja hallituksen jäsenenä. Lisäksi hän osallistunut Lapin yliopiston kehittämiseen lukuisissa eri luottamustehtävissä.

Kari Hakapää on toiminut ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston erityisasiantuntijana lukuisissa kansainvälisissä prosesseissa. Lisäksi hänellä on ollut huomattavia luottamustehtäviä YK:ssa vuodesta 1974 lähtien. Vuoden 1999 hän toimi ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston erityisasiantuntijana auttaen ulkoasiainministeriön oikeudellista osastoa Suomen EU:n puheenjohtajuuskaudella. Hänen viimeaikaisia työtehtäviään ovat olleet Suomen valtuuskunnan jäsenyys

Ilkka Saraviita

Kari Hakapää

Unescon asiantuntijakokouksessa sekä Suomen edustajana toimiminen YK:n yleiskokouksen komiteassa.

Tutkimuksissaan Kari Hakapää on keskittynyt erityisesti kansainväliseen merioikeuteen. Hän on kirjoittanut mm. kansainvälisen oikeuden oppikirjan, joka kuuluu tutkintovaatimukseen kaikissa suomalaisissa oikeustieteiden tiedekunnissa.

Helka Urponen Jyväskylän yliopiston auditointiryhmän puheenjohtajaksi

Lapin yliopiston laatujohtaja, dosentti *Helka Urponen* on nimitetty Jyväskylän yliopiston auditointiryhmän puheenjohtajaksi. Jyväskylän yliopisto auditoidaan kuluvan vuoden joulukuussa. Korkeakoulujen arviointineuvosto nimitti Jyväskylän yliopiston auditointiryhmään Urposen lisäksi viisi muuta jäsentä.

Helka Urponen on valittu myös Lapin Lottaperinneyhdistyksen puheenjohtajaksi. Yhdistykseen kuuluu noin 200 lottaa.

Apulaisoikeuskansleri "tukistaa" maa- ja metsätalousministeriötä

Apulaisoikeuskansleri edellyttää maa- ja metsätalousministeriöltä selvitystä metsästyksenvartijaksi valitsemista koskevista säännöksistä. Selvitys tulee tehdä tämän vuoden loppuun mennessä.

Eräs henkilö haki joulukuussa 2005 Kajaanin riistanhoitoyhdistyksen alueen metsästyksenvartijaksi. Kajaanin riistanhoitoyhdistys ilmoitti kesäkuussa 2006, että henkilöä ei voitu valita metsästyksenvartijaksi ja metsästyksenvartijakoulutukseen, koska kukaan riistanhoitoyhdistyksen hallituksen jäsenistä ei tuntenut henkilökohtaisesti kyseistä henkilöä. Lisäksi Riistanhoitoyhdistyksen käytäntönä oli ollut, että metsästysseurat tekevät esityksen alueensa metsästyksenvartijoiksi soveltuvista henkilöistä.

Hakija kanteli Riistanhoitoyhdistyksen päätöksestä oikeuskanslerille todeten, että päätöksen perustelut eivät täyttäneet perustuslain vaatimusta kansalaisten yhdenvertaisesta kohtelusta ja siitä, että metsästyksenvartijaksi pääsyn edellytyksenä oli metsästysseuran jäsenyys.

Apulaisoikeuskansleri totesi heinäkuussa 2008 antamassaan päätöksessä, että Kajaanin riistanhoitoyhdistyksen päätöksen perustelut eivät vastanneet vaatimusta hyvästä hallinnosta eivätkä olleet hyväksyttäviä. Lisäksi apulaisoikeuskansleri totesi, että metsästyksenvartijakoulutusta ja metsästyksenvartijaksi valitsemista koskeva säännöspohja ei ole kantelussa kuvatun tilanteen osalta riittävä, min-
kä johdosta apulaisoikeuskansleri pyysi maa- ja metsätalousministeriöltä selvitystä vuoden 2008 loppuun mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt päätöksessä kuvatussa asiassa.

Päätöksensä perusteluissa apulaisoikeuskansleri ei suoranaisesti ottanut kantaa kantelijan yhdenvertaisuutta ja yhdistysvapautta koskeviin perustuslakiin viittaaviin kan-

nanottoihin, vaan viittasi hallintolain 2. luvussa säädettyihin hyvän hallinnon perusteisiin (mm. lain 6. §:ssä säädetään velvollisuudeksi kohdella hallinnossa asioivia tasapuolisesti) ja totesi, että myös riistanhoitoyhdistysten tulee noudattaa hallintolakia.

Riistanhoitoyhdistyksen perusteluja ei voida pitää kovin kestävinä myöskään riistanvalvonnan näkökulmasta. Nykyisen käytännön mukaan valvovan henkilön edellytetään kuuluvan alueen metsästysseuraan ja metsästysseurat voivat itse päättää alueensa metsästyksenvartijoista. Käytäntö murentaa yleistä luotettavuutta riistanvalvontaa kohtaan ja heikentää tiettyjen rauhoitettujen riistaeläinten valvontaa. Toisaalta metsästyslaki ei rajoita metsästyksen-
vartijoiden toimivaltuuksia vain tietyille riistanhoitoyhdistyksen alueelle. Tämän vuoksi metsästyksenvartijoiden toimivalta kattaa periaatteessa koko yhdistyksen alueen: yksityisten metsästysseurojen maat sekä ns. vapaan metsästysoikeuden alaiset maat.

Mika Pennanen

Kansainvälisiä opintoja

Lapin yliopiston menetelmätieteen laitos (MELA) järjestää yhteistyössä tiedekuntien, kielikeskuksen ja Arktisen keskuksen kanssa kansainvälisiä opintoja, jotka on tarkoitettu kaikille yliopiston perus- ja vaihto-opiskelijoille.

Lukuvuoden 2008–2009 aikana MELA tarjoaa yhdessä Arktisen keskuksen kanssa Arctic Studies Program-opintokokonaisuuden (25–60 op), joka mahdollistaa tutustumisen arktisen alueen ympäristöön, kulttuuriin ja sosiaalisiin asioihin. Russian Studies Program -opintokokonaisuudessa (25 op) huomio kiinnitetään Venäjän ja Barentsin alueen ajankohtaisiin kysymyksiin. Intercultural Communication Program -opintokokonaisuudessa (25 op) keskeisenä teemana ovat kulttuurien välisen kommunikation teoreettiset ja käytännölliset perusteet.

Kevätlukukaudella 2009 järjestetään kulttuurin tuottamista ja kultausta pohtiva monitieteellinen Cultural Industries -opintokokonaisuus (25 op). Opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa opintoja myös valtakunnallisessa Aasia-ohjelmassa (25 op). Lisäksi MELA:n kansainväliseen opetustarjontaan kuuluu tutkimusmenetelmien ja kulttuurihistorian englanninkielistä opetusta. Kaikkien opintokokonaisuuksien opetuskielenä on englanti.

Lisätietoja kansainvälisistä ohjelmista ja opinnoista:
www.ulapland.fi/studies

ARKTISTA VIMMAA

elokuva- ja mediafestivaali

Arktista Vimmaa tuo valoa syksyn kaamokseen

Elokuva- ja mediataide valtaa Rovaniemen ja esittäytyy myös muualla Lapissa marraskuun alussa, kun Arktista vimmaa -elokuva- ja mediafestivaali järjestetään neljännen kerran 5.–9.11.2008.

Viikon aikana on tarjolla Pohjoismaiden ja arktisten alueiden elokuva- ja mediatuotannon parhaimmistoa. Tämän vuoden teemamaa on Norja. Lisäksi festivaali antaa entistä laajemman läpileikkauksen lappilaiseen elokuvatuotannon kirjoon.

Vimma08-elokuvakilpailussa lappilaiset ja lappilaislähtöiset elokuvaohjaajat ja -tuottajat esittelevät osaamistaan. Kilpailuun valitut työt esitetään yleisölle festivaalin aikana, ja voittaja palkitaan 1 000 euron pääpalkinnolla.

Lisäksi tiedossa on mm. koululaisille suunnattu flip book -kilpailu sekä nuorille tarkoitettu iltatapahtuma, jossa esitetään *Jouko Aaltosen Punk* – tauti joka ei tapa -dokumentti-elokuva paikallisten punkbändien musisoinnin kera.

Tapahtuman järjestävät Pohjola-Norden Lapin piiri, Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus LEO, Lapin yliopiston Arktinen keskus, Taikalamppu – Lapin lastenkulttuuriverkosto ja Rovaniemen kaupunki yhteistyössä Rovaniemen seurakunnan kanssa.

www.arktistavimmaa.org

Sámi Duodji -näyttely Arktisessa keskuksessa

Sámi Duodji -näyttely esittelee samannimisen yhdistyksen jäsenten taidokkaita käsitöitä ja Suomen saamelaiden perinnealueiden pukuja.

Saamelaisen perinne käsityön, duodjin, lähtökohdat ovat luonnossa. Saamen käsityö jaetaan perinteisesti niin sanottuihin pehmeisiin ja koviin töihin. Pehmeitä töitä, kuten poronahkatuotteita ja kudonnaisia, tekivät naiset. Miehet työstivät sarvea, puuta ja metallia.

Perinteisessä saamelaisessa esinemaailmassa yhdistyvät kauneus ja käytännöllisyys. Tämä on myös saamelaisen nykykäsityön läh-

tökohta. Saamelainen käsityötuote on yhtä aikaa käyttö- ja taide-esine.

Perinteinen rikas saamelainen muotokieli on saanut vaikutteita naapurikansoilta, mutta ennen kaikkea se perustuu materiaalin ominaisuuksiin ja omaperäiseen kauneus- ja värisilmään.

Sámi Duodji ry:n ja Saamelaismuseum Siidan tuottama näyttely on esillä Lapin yliopiston Arktisen keskuksen tiedekeskuksessa Arktikum-talossa (Pohjoisranta 4, Rovaniemi) 11. tammikuuta 2009 saakka.

Polaarialueiden oikeusongelmat kiinnostavat

Pohjoisen ympäristö- ja vähemmistöoikeuden instituutti (PYVI/Arktinen keskus) on valmisteellut yhdessä Akureyrin yliopiston kanssa uuden polaarioikeuden maisteriohjelman, joka alkoi tänä syksynä Akureyrin yliopistossa Islannissa.

Maisteriohjelman taustalla on yhä lisääntyvä kiinnostus polaarialueita kohtaan ilmastomuutoksen sekä alueelta löydetyn öljyn, kaasun ja mineraalien vuoksi.

– Polaarioikeuden maisteriohjelma onkin herättänyt jo etukäteen paljon mielenkiintoa. Arktisen alueen muuttuessa ja merijään sulassa arktisen alueen taloudellis-poliittinen merkitys kasvaa huomattavasti. Alue on jo tällä hetkellä muutoksessa, ja yhä useammin törmätään oikeudellisiin ongelmiin, joiden ratkaiseminen edellyttää asiaan perehtyneitä juristeja, PYVI:n tutkimusprofessori *Timo Koivurova* sanoo.

Koivurovan mukaan Arktisten rantavaltioiden mannerjalustavaateet on ymmärretty mediassa ja jopa tutkijoiden toimesta melkein poikkeuksetta väärin. Väärä tieto ei edesauta kansakuntien yhteisymmärrystä vaan on pikemminkin omiaan lietsomaan väärinkäsityksiä ja turhia riitoja.

– Arktiset valtiot ovat toimineet tähän mennessä YK:n merioikeusyleissopimuksen edellyttämällä tavalla. Ne ovat toimittaneet tiedot YK:n toimikunnalle, joka on valmistelemassa suosituksiaan mannerjalustan ulkorajan määrittämiseksi. Venäjä on toiminut suorastaan esimerkillisesti toimittamalla tietonsa jo ennen määräaikaan ja antamalla YK:n toimikunnalle vaadittaessa lisäselvityksiä. Edellä mainittujen tosiasioiden pohjalta ei voida vetää sitä johtopäätöstä, että meneillään on kansainvälinen poliittisen taistelu arktisen merenpohjan öljy- ja kaasuvaroista. Tämä ei kuitenkaan sulje pois konfliktin mahdollisuutta tulevaisuudessa, mutta tällä hetkellä tilanne on se, että valtiot seuraavat tarkasti kansainvälis-oikeudellisia velvoitteitaan, Koivurova toteaa.

Barentsin alueen taidelaitokset tiivistävät yhteistyötään

Barentsin alueen taidelaitokset aloittavat yhteistyön Pan-Barentz-hankkeessa, jossa tutkitaan ja rakennetaan Barentsin alueen identiteettiä ja raja-alueyhteistyötä taiteen, arkkitehtuurin ja kaupunkisuunnittelun näkökulmista.

Erityinen huomio hankkeessa kohdistetaan kaupunkialueisiin, urbaaniin identiteettiin sekä kansallisen ja kansainvälisen identiteetin väliseen vertailuun. Lisäksi Barentsin alueen kaupunkeja verrataan muihin Euroopan raja-alueilla sijaitseviin kaupunkeihin.

Hankkeen ensimmäinen vaihe on jo käynnistynyt. Arkkitehteistä ja taidekuraattoreista muodostunut ryhmä on vieraillut Kiirunassa, Haaparannalla, Torniossa ja Rovaniemellä. Ryhmän matka jatkuu seuraavaksi Norjan Kirkkoniemeeseen, Vuoreijaan, Hammerfestiin, Tromssaan sekä Venäjälle Nikkeliin, Muurmanskiin ja Arkangeliin.

Ryhmän tekemän kartoituksen tuloksia tulee esille kiertonäyttelyyn, jossa pohditaan taiteen ja kaupunkisuunnittelun keinoin sitä, miten Barentsin alueen kaupungit ovat kehittyneet ja millaisia tulevaisuuden näkymiä niillä on. Näyttely tulee esille Osloon, Tromssaan, Rovaniemelle, Helsinkiin, Muurmanskiin ja Moskovaan.

Lapin yliopiston vastuulla hankkeessa on kolmen arkkitehtuurikasvatustyöpajan suunnittelu ja toteuttaminen. Työpajat vedetään samaan aikaan kiertonäyttelyn kanssa Tromssassa, Muurmanskissa ja Rovaniemellä.

Hanke on saanut rahoituksen vuosille 2007–2013 EU:lta sekä useista norjalaisista lähteistä. Hanketta koordinoi norjalainen Kirkkoniemessä toimiva Pikene på Broen -yhdistys.

Lapin yliopisto kehittää opetustoimen henkilöstökoulutusta

Kasvatustieteiden tiedekunnan täydennyskoulutusyksikön kahdessa koulutushankkeessa kehitetään aineopetuksen taitoja ja kouluhyvinvoinnin tukemista.

Ensimmäisessä hankkeessa paneudutaan opettajien aine- ja aihekohtaisiin taitoihin.

– Järjestämme täydennyskoulutusta vieraiden kielten, äidinkielen ja kirjallisuuden, matematiikan, fysiikan ja kemian, teknisen työn, kuvataiteen ja musiikin opettamisesta. Aineenhallintaan liittyvien koulutusten lisäksi järjestämme tieto- ja viestintätekniikan opetuskäyttöä tukevan kurssin sekä kurssin yhdysluokkaopetuksesta ja pienistä kouluista oppimisympäristönä, koulutuspäällikkö *Janette Tolppi-Raittimo* sanoo.

Koulutuksissa keskitytään osallistujien luovuuteen, ongelmanratkaisutaitoihin sekä taitoihin kytkeä opetus ympäröivään yhteiskuntaan ja ajan ilmiöihin. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa opettajien kykyä huomioida oppilaiden erilaiset oppimistavat ja tuen tarpeet, jotta he pystyisivät tunnistamaan entistä varhaisemmassa vaiheessa oppilaita, joilla on oppi-

mis- ja sopeutumisvaikeuksia, sekä tukemaan heitä koulunkäynnissä.

Toisessa hankkeessa edistetään kouluhyvinvointia.

– Osallistujat tutustuvat erilaisiin keinoihin kohdata, ratkaista ja ennaltaehkäistä koulun ongelmatilanteita, kuten kiusaamista, syrjäytymistä, haastavia vuorovaikutustilanteita sekä oppilaan aggressiivista käytöstä. Ajankohtaisena teemana käsitellään myös lasten ja nuorten netin käyttöä, sen hyötyjä, haittoja, mahdollisuuksia ja lähtökohtia, Tolppi-Raittimo sanoo.

Vuosina 2008–2010 toteutettavat koulutukset on suunnattu Lapin läänin opetustoimen henkilöstölle, ja ne toteutetaan pääosin lähiopetuksena.

Peruskoulussa ja lukiossa opetetavat aine- ja aihekokonaisuudet ja opetuksen kehittäminen -hanketta ja Kouluhyvinvoinnin edistäminen -hanketta rahoittaa Opetushallitus.

In Memoriam

Markku Salmi

Lapin yliopiston virastomestari Markku Salmi kuoli 22.6.2008 vaikean sairauden murtamana. Hän oli kuollessaan 53-vuotias.

Markku Salmi suoritti laskentatoimen merkonomin tutkinnon Rovaniemen kauppaoppilaitoksessa vuonna 1979 ja työskenteli vuosien ajan erilaisissa vahtimestarin tehtävissä Rovaniemellä ja Kemissä. Lapin yliopiston palvelukseen hän tuli syksyllä 1995. Yhteensä hän palveli yliopistoa lähes 13 vuoden ajan.

Pertti Sorsa

Lapin yliopiston virastomestari Pertti Sorsa menehtyi sairauskohtaukseen kotonaan 5.8.2008. Hän oli kuollessaan 47-vuotias.

Pertti Sorsa valmistui merkantiksi Rovaniemen kauppaoppilaitoksen laskentalinjalta vuonna 1982. Ennen Lapin korkeakoulun palvelukseen tuloaan vuonna 1987 Sorsa työskenteli eri tehtävissä mm. Lapin Kansan kirjapainossa, Matkailun edistämiskeskuksen Rovaniemen aluetoimistossa sekä Invalidiliiton Lapin kuntoutuskeskuksessa. Sorsa palveli yliopistoa 21 vuoden ajan. Työnsä ohessa hän opiskeli myös Rovaniemen ammattikorkeakoulussa.

Lapin yliopisto kunnioittaa pitkäaikaisten työntekijöidensä muistoa.

S U O M E N K U L T T U U R I R A H A S T O

VUODEN 2009 APURAHAT

Suomen Kulttuurirahaston apurahat myönnetään pääasiassa yksityishenkilöille, työryhmille ja yhteisöille suomalaisen kulttuurin edistämiseen. Apurahat on tarkoitettu jatko-opintoihin ja tutkimustyöhön kaikilla tieteen ja taiteen aloilla sekä taiteelliseen työskentelyyn, myös koko vuodeksi. Henkilökohtaista, kokovuotista apurahaa on mahdollista hakea myös kolmeksi vuodeksi.

Erityisesti tuetaan hankkeita, jotka etsivät uusia yhteyksiä tieteen ja taiteen eri alojen välille. Lisäksi tuetaan kulttuuripoliittisesti merkittäviä hankkeita, jotka edellyttävät tavanomaista suurempaa rahoitusta.

Erityisapurahoina myönnetään kaksivuotisiin **tieteen työpajoihin** 1-2 apurahaa. Apurahan suuruus on 100.000 euroa vuodessa. Lisäksi jaetaan yksi tai useampi 20.000 euron **Eminentia-apuraha**.

KULTTUURIRAHASTO SIIRTYY SÄHKÖISEEN HAKUUN

Kulttuurirahaston keskusrahaston apurahojen hakuaika on **1.-31.10.2008**. Siirrymme sähköiseen hakujärjestelmään. **Uudet hakuohjeet löytyvät osoitteesta www.skr.fi/apurahat**

Käsiteltäväksi otetaan hakemukset, jotka on toimitettu Kulttuurirahastoon sekä sähköisesti että allekirjoitettuna paperitulosteena. Tietosisältöjen tulee olla yhdenmukaiset.

Uuden järjestelmän toimivuuden varmistamiseksi toivomme, että hakemukset jätetään hyvissä ajoin ennen hakuajan päättymistä.

Viimeisen hakupäivän kotimaan postileima hyväksytään. Ulkomailta tulevien hakemusten tulee olla Rahastossa viimeiseen hakupäivään mennessä. Hakemuksen voi myös toimittaa Kulttuurirahaston toimistoon, Bulevardi 5 A 13, 00120 Helsinki, viimeistään lokakuun viimeisenä arkipäivänä. Käsiteltäväksi ei oteta faksilla tai sähköpostilla lähetettyjä eikä myöskään myöhästyneitä hakemuksia.

Mikäli sähköisen hakemuksen tekeminen on mahdollonta, ohjeet vapaamuotoisen hakemuksen tekemiseen voi pyytää Rahaston toimistosta.

Apurahahakemusta tukevat **lausunnot** annetaan sähköisesti osoitteessa **www.skr.fi/lausunnot**. Lausunnon voi laatia myös vapaamuotoisesti paperilla ja toimittaa sen suljetussa kirjekuoressa Suomen Kulttuurirahastoon hakuajan loppuun mennessä. Jos lausunnonantaja on antanut lausuntonsa suoraan hakijalle, sen voi toimittaa hakemuksen mukana.

Myönnetystä apurahasta ilmoitetaan saajalle helmikuun puolivälissä. Apurahat julkistetaan vuosijuhlassa 27.2.2009, minkä jälkeen ne ovat nähtävissä Rahaston kotisivuilla. Kulttuurirahasto ei perustele päätöksiä.

WWW.SKR.FI/APURAHAT

Ammattikorkeakoulu voitti jälleen soutukilpailun

Lapin yliopiston ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun välinen järjestyksessään seitsemäs kirkkovenesoutukilpailu järjestettiin Rovaniemi-päivien yhteydessä syyskuussa 2008. Soutukilpailun voitti tänä vuonna jälleen ammattikorkeakoulun joukkue. Voiton myötä soutukilpailuvoitot ovat nyt 6–1 ammattikorkeakoulun hyväksi.

Naisia ja miehiä oli kummassakin joukkueessa yhtä paljon. Myös henkilökunta ja opiskelijat olivat molemmissa joukkueissa tasapuolisesti edustettuina. Venekuntien perämiehinä toimivat Lapin yliopiston vararehtori *Jukka Mäkelä* ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun rehtori *Pentti Tieranta*. Kilpailun tuomarina ja palkintojen jakajana toimi Lapin Kansan päätoimittaja *Heikki Tuomi-Nikula*.

Hallintotieteelle kansainvälistä tunnustusta

Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa toimiva hallintotiede on profiloitunut opetus- ja tutkimustoiminnassaan organisaatioiden muutokseen ja muutosjohtamiseen, johtamisen psykologiaan sekä tietoon ja tietohallintoon.

Oppiaineen professorit *Antti Syväjärvi* ja *Jari Stenvall* ovat voittaneet kansainvälisen tieteellisen kirjahankkeen toimituskilpailun. Kirjan toimitustyö on merkittävä askel hallintotieteen kansainvälisen näkyvyyden vahvistamisessa.

Handbook of Research on Data Mining in Public and Private Sectors: Organizational and Government Applications -julkaisu perustuu tiedon louhinnan perusteelliseen käsittelyyn noin 30 etukäteen arvioitun ja valikoidun tieteellisen artikkelin muodossa.

Kirjoittajat ovat ansioituneita hallinnon, johtamisen, tiedon, tiedonhallinnan, tieto- ja viestintätekniikan, organisaatioiden, palveluiden ja verkostotoiminnan huippututkijoita. Kirjoittajat tulevat eri yliopistoista ja tutkimuslaitoksista ympäri maailmaa.

Kirjan kustantajana on pääkonttoriaan Yhdysvalloissa pitävä IGI Global. Kirja on määrä julkaista vuoden 2009 loppupuolella.

Ilmastonmuutosstrategia Rovaniemen kaupungille

Ilmastonmuutos on globaali ilmiö, mutta sen vaikutukset koetaan paikallisesti. Siksi muutokseen sopeutuminen edellyttää paikallisia strategioita, joilla vaikutuksia pystytään ennakoidaan ja niihin pystytään varautumaan. Pohjoisten yhteisöjen sopeutuminen ilmastonmuutokseen on aiheena Clim-ATIC-hankkeessa, joka on käynnistynyt Pohjoisen Periferia -ohjelman rahoituksella.

Arktinen keskus ja Suomen ympäristökeskus tuottavat hankkeessa ennakointitietoa ilmastonmuutoksen vaikutuksista pohjoisilla alueilla. Näiden pohjalta tehdään alueelliset sopeutumisstrategiat. Lapin yliopiston kohdealueena on Rovaniemen kaupunki. Rovaniemellä toteutetaan osallistava prosessi, jossa luodaan kaupungin skenaariot yhdyskuntarakenteen suunnitteluun, jätehuoltoon sekä energian tuotantoon ja käyttöön. Prosessi on käynnistynyt elokuussa järjestetyllä työseminaarilla, ja syksyn aikana toteutetaan asiantuntijapaneelit eri teemoista sekä kun-

nallisvaaliedokkaille suunnattu nettikysely. Keväällä tehdään kaupunkilaiskysely, jonka jälkeen syntyy sopeutumisstrategian käsikirjoitus kesällä 2009. Kaupunkisuunnittelun lisäksi hankkeessa pohditaan, miten Rovaniemen kaupungin matkailu voi reagoida ilmastonmuutoksen tuomiin haasteisiin.

Hankkeen kokonaiskustannusarvio on 2,3 miljoonaa euroa, josta Suomen osuus on 0,5 miljoonaa euroa. Suomessa projektia koordinoi Lapin ympäristökeskus ja siihen osallistuvat Lapin yliopiston yhteiskuntatutkimuksen laitos ja Arktinen keskus, Oulun yliopiston Thule-instituutti, Metsäntutkimuslaitoksen Rovaniemen tutkimusasema, Rovaniemen kaupunki sekä Kittilän ja Kolarin kunnat. Lapin yliopistossa hankkeen projektisuunnittelijana toimii tutkija *Jari Järviluoma* ja yhteishenkilönä lehtori *Leena Suopajarvi*.

www.ulapland.fi/clim-atic

Minna Rainio vierailevaksi professoriksi Yhdysvaltoihin

Taiteiden tiedekunnan jatko-opiskelija, taiteilija *Minna Rainio* on valittu valokuvataiteen vierailevaksi professoriksi Minnesotan yliopistoon Yhdysvaltoihin. Työ alkaa tammikuussa 2009 ja kestää kaksi vuotta.

Minna Rainio (s. 1974) on rovaniemeläinen valokuva- ja mediataiteilija. Hän on valmistunut taiteiden kandidaatiksi Surreyn taide- ja muotoiluinstituutista vuonna 1999 ja jatkanut sen jälkeen opintojaan Lapin yliopistossa, josta hän on valmistunut taiteen maisteriksi. Tällä hetkellä hän työskentelee tutkijana Taideteollisen korkeakoulun koordinoimassa Elomedia-tutkijakoulussa.

Rainion teoksia on ollut esillä yksityis- ja yhteisnäyttelyissä Suomessa ja ulkomailla vuodesta 2001 lähtien.

Jumalan seitsemäs päivä

Luomiskertomus on häkellyttävä tarina siitä, miten kaikki alkoi. Jumala loi maat ja vedet, linnut ja maan eläimet sekä kaiken päälle myös ihmisen omaksi kuvakseen, miehen ja naisen. Kuutena päivänä Jumala ahkeroi, mutta seitsemäntenä päivänä Hän lepäsi. Mutta miksi ihmeessä? Miksi kaikkivaltias taivaan ja maan luoja tarvitsi lepoa? Lepoa?

Maailman luomisen problematiikka on ollut kautta historian kaikkien kulttuurien ja uskontojen suunnattoman huomion kohteena. Ottamatta kantaa tarinan todenpeäisyyteen siinä on jotakin perin kummallista. Uskontojen ja politiikan välisen suhteen tutkijana olen tottunut suhtautumaan varsin levollisesti ja relativistisesti eri uskontojen sisältöön ja niiden luomien maailmankuvien erityisyyksiin. Siitä huolimatta – tai ehkäpä siitä johtuen – tämä kaikkivaltiaan luomiskertomuksessa osoittama piirre on mielenkiintoinen.

Luomiskertomus on ylimaallisen tekemisen ja voiman osoittamisen tarina. Olisi ymmärrettävämpää, että Jumala olisi osoittanut inhimillisyyttään jossain vähemmän dramaattisessa kohdassa eikä suinkaan Raamatun toisella sivulla. Ja miksi Jumalan piti osoittaa siihen oma esimerkkinsä? Eikö olisi riittänyt normaali käskyttäminen?

Yletön kiire on nykyisen työelämän silmiinpistävä piirre. Jostain syystä on tullut normaaliksi asiantilaksi, että ihmiset – esimerkiksi tai erityisesti akateemiset työläiset – eivät irtaannu töistään iltaisin, viikonloppuisin, juhlapyhinä eivätkä muinakaan loma-aikoinaan. Sähköposteja pitää tarkistaa, lukea tekstejä ja kirjoittaa tutkimusta.

Samanaikaisesti on kehkeytynyt toiminnan tapa, jossa näistä samaisista työntekijöistä puristetaan yhä tehokkaampia tuotannontekijöitä. Kannustimina ovat perinteiset lapsenkasvatukset keinot eli kiristys, uhkailu, painostaminen ja syyllistäminen sekä joskus harvemmin palkitseminen ja kiitos.

Akateemisten ihmisten – yllättävän usein varsin kirkas otsainen – sitoutuminen tekemisiinsä yhdistettynä ulkopuolelta tuleviin kasvaviin vaatimuksiin aiheuttaa kestäättömän yhtälön. Harvoin tehokkuuden ja tuottavuuden vaatimuksia esitettäessä muistetaan, että harva yliopisto pysyisi edes nykyisten tavoitteidensa tasalla, jos noudatettaisiin lakisääteistä 1 600 tunnin työaikaa.

Luovan työn tekijän tuottavuus ja tehokkuus otetaan vapaa-ajasta ja levosta. Kiltit ja alamaishenkiset akateemiset työläiset ovat usein voimattomia tämän tilanteen äärellä. Tuloksia voidaan seurata työhyvinvoinnin ja jaksamisen mittareista. Ei ehkä välittömästi, vaan vuosien kuluttua.

Luomiskertomuksen raamatullinen kaikkivaltias oli armollinen ja inhimillinen. Hän soi itselleen levon hetken ja antoi esimerkin myös alamaisilleen. Mutta löytyykö meistä ihmisistä tätä samaa armoa itseämme kohtaan? Ehkä meillä ei ole velvollisuutta vain työtämme kohtaan, vaan velvoite ja oikeus lepoon ilman syyllisyyttä tekemättömistä tai tulevista tehtävistä. Valtaapitävät tuskin ovat tyrkyttämässä tätä oikeutta. Siitä on huolehdistava itse.

Tulevia seminaareja ja luentoja

8.10.2008

Pentti Kortelaisen juhlaseminaari

Klo 13.00, Fellman-sali

Seminaarissa käsitellään sukujen ja kylien muodostumista, talvi- ja jatkosodan sotatapahtumia Sallan suunnassa sekä sotamuistoista selviytymistä.

9.–10.10.2008

Seminaari: Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi

Eelin sali (luentosali 19)

Kuntoutuksen lehtori Marjo-Riitta Mattuksen juhlaseminaarissa pohditaan kuntoutusta etenkin lasten, nuorten ja perheiden näkökulmasta.

16.–17.10.2008

Valtakunnalliset Sosiaalipolitiikan päivät

Teemana on Hyvinvoinnin rahat, rajat ja rakkaudet – näkökulmina sosiaalinen, paikallinen ja globaalinen. www.ulapland.fi/sosiaalipolitiikanpaivat

Arktiset tutkimusretket tänään -luentosarja

Arktikumin Aurora-sali, Pohjoisranta 4, Rovaniemi

• 21.10.2008 klo 18.00

Tutkija Harri Norberg: *Porojen ja petojen perässä Pohjoisen palkisilla – ekologia ja elinkeino tutkimuskohteena*

• 18.11.2008 klo 18.00

Tutkijat Emilie Beaudon ja Venkata Gandikota: *Ice and Climate Research on Vestfonna – Preparation, Implementation and Stumbling Blocks*

• 9.12.2008 klo 17.00 alkaen

Arktikumin kirjasto tutuksi, glögitarjoilu kirjastossa
Arktisen keskuksen tiedeviestintä: *Mistä löydät arktisen tiedon?*

5.–9.11.2008

Arktista vimmaa -elokuva- ja mediafestivaali Arktikumissa

Festivaali esittelee Pohjoismaiden ja arktisten alueiden elokuva- ja mediatuotannon parhaimmistoa. www.arktistavimmaa.org

6.–7.11.2008

Geronteknologia-seminaari

Esko ja Asko -sali

Seminaarissa tarkastellaan teknologiaa, palveluita ja ympäristöä ikääntyneiden elämänlaadun tukena. www.ulapland.fi/geronteknologia

7.–8.11.2008

Matematiikan ja luonnontieteiden opetuksen tutkimuspäivät

Lisää ajankohtaisia
tapahtumia
nettisivuillamme:

www.ulapland.fi/tapahtumat

UNIVERSITY OF LAPLAND
LAPIN YLIOPISTO

PL 122 • 96101 ROVANIEMI

Sopimus 881414

Ilmestyy
JOULU-
KUUSSA

Kirsti Lempiäinen,
Olli Löytty &
Merja Kinnunen (toim.)

Tutkijan kirja

256 s. • ovh. 34,00 €

Ilmestyy
LOKA-
KUUSSA

J. Donald Hughes

Maailman ympäristöhistoria

Suom. Jyrki Vainonen
Esipuhe Mikko Saikku

440 s. • ovh. 35,00 €

Pierre Rosanvallon

Vastademokratia

Politiikka epäluulon
aikakaudella

Suom. Tapani Kilpeläinen

340 s. • ovh. 36,00 €

Pauli Kettunen

Globalisaatio ja kansallinen me

Kansallisen katseen
historiallinen kritiikki

275 s. • ovh. 32,00 €

Jukka Tontti

Monimielinen masennus

Arjen reseptejä
elämäntaudin hoitoon

167 s. • ovh. 31,00 €

Arja Jokinen &
Kirsi Juhila (toim.)

Sosiaalityö aikuisten parissa

327 s. • ovh. 32,00 €

Max Horkheimer

Välineellisen järjen kritiikki

Suom. Olli-Pekka Moisio & Veikko Pietilä

208 s., sid. • ovh. 34,00 €

Briitta Koskiahio

Hyvinvointipalvelujen tavaratalossa

Palvelutalous ja sosiaalipolitiikka
Englannissa, Ruotsissa ja Suomessa

272 s. • ovh. 33,00 €

Ilmestyy
LOKA-
KUUSSA

Vastapainon kirjamyynä Lapin yliopistolla 15.–17.10.

VASTAPAINO

Osuuskunta Vastapaino

Yliopistonkatu 60 A
33100 Tampere

Puh. (03) 3141 3501
Fax (03) 3141 3550
tilaukset@vastapaino.fi
www.vastapaino.fi